

T. C. ANADOLU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Uzaktan Öğretim Çalışmaları ve Radyonun Kullanımına İlişkin Bir Model Geliştirimi

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Yöneten : Doç. Dr. Aysel AZİZ

Mediha SAĞLIK

Eskişehir - 1985

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
İÇİNDEKİLER	ii
ŞEKİLLER LİSTESİ.	vi
ÇİZELGELER LİSTESİ.	vii
GİRİŞ.	1
A. ÇALIŞMANIN AMAÇ, KAPSAM VE YÖNTEMİ	6
B. ÇALIŞMANIN VARSAYIMLARI.	7

KISIM I

RADYONUN EĞİTSEL AMAÇLI KULLANIMI

I. BÖLÜM: TÜRKİYE RADYOLARINDA EĞİTSEL YAYINLAR

A. TÜRKİYE'DE RADYONUN GELİŞİMİ.	10
a. Radyonun Yönetsel Gelişimi	10
b. Radyonun Programlar Açısından Gelişimi	13
B. TÜRKİYE RADYOLARINDA EĞİTİM YAYINLARIYLA İLGİLİ YASAL DÜZENLEMELER.	15
C. TÜRKİYE RADYOLARINDA EĞİTSEL YAYINLAR	19
a. Örgün Eğitimi Destekleyici Yayınlar.	20
b. Yaygın Eğitim Amaçlı Yayınlar.	25

II. BÖLÜM: TÜRKİYE'DE UYGULANAN UZAKTAN ÖĞRETİM ÇALIŞMALARI	27
A. MEKTUPLA ÖĞRETİM UYGULAMASI	27
B. DENEME YÜKSEK ÖĞRETİM OKULU UYGULAMASI	28
C. YAYKUR UYGULAMASI	30
III. BÖLÜM: DİĞER ÜLKELERDEKİ UZAKTAN ÖĞRETİM UYGULAMALARINDAN ÖRNEKLER	34
A. İNGİLTERE-AÇIK ÜNİVERSİTE UYGULAMASI	35
B. HİNDİSTAN-RADYO İLE EĞİTİM ÇALIŞMALARI	38
C. İRAN-AÇIK YÜKSEK ÖĞRETİM UYGULAMASI	39

KISIM II

ANADOLU ÜNİVERSİTESİ, AÇIKÖĞRETİM FAKÜLTESİ UZAKTAN ÖĞRETİM ÇALIŞMALARI VE RADYONUN KULLANIMINA İLİŞKİN BİR MODEL GELİŞTİRİMİ

I. BÖLÜM: UZAKTAN ÖĞRETİM OLGUSU VE SÜRECİ	43
A. UZAKTAN ÖĞRETİMİN TANIMI VE OLANAKLARI	43
B. UZAKTAN ÖĞRETİMDE ÖĞRENME YÖNTEMİ	45
C. UZAKTAN ÖĞRETİMDE KULLANILAN MATERYALLER	47
II. BÖLÜM: AÇIKÖĞRETİM FAKÜLTESİ (AÖF).	51
A. AÖF'ÜN AMAÇLARI VE UYGULAMA ALANLARI	51
B. AÖF'ÜN HEDEF GRUPLARI	51

C. AÖF İLE İLGİLİ YASAL DÜZENLEMELER.	52
D. AÖF'DE UYGULANAN YÖNTEM VE TEKNOLOJİLER. . .	53
E. AÖF'DE DEĞERLENDİRME.	61
F. AÖF'DE OKUTULAN DERSLER.	61
III. BÖLÜM: RADYO MODEL GELİŞTİRİMİ.	64
A. AÖF'DE RADYO TEKNOLOJİK OLANAKLARI	64
B. AÖF'DE RADYO KULLANIMININ YARARLARI VE DİĞER ORTAMLARLA EŞGÜDÜMÜ.	66
C. AÖF İÇİN HAZIRLANACAK RADYO EĞİTİM PROGRAM- LARINA İLİŞKİN YAPIM SÜRECİ.	76
a. Yayın Öncesi Hedef Grup Araştırması.	76
b. Program Konusu Seçme Ölçütü.	78
c. Pilot Uygulama Çalışması	80
d. Dizi Kimliklerin Hazırlanması.	81
e. Radyo Eğitim Programı Biçimi	83
f. Malzeme Toplama ve Seçimi.	86
g. Radyo Eğitim Programı Metninin Yazımı. . .	89
h. Radyo Eğitim Programı Sunuç Biçimi	89
ha. Dil Özellikleri.	91
hb. Anlatım Özellikleri.	94
i. Radyo Eğitim Programı Yapımı	96
i. Radyo Eğitim Programı Denetimi	97

D. RADYO EĞİTİM PROGRAMLARI ETKİNLİK ARAŞTIRMASI	100
E. RADYO EĞİTİM PROGRAMCISINDA BULUNMASI GEREKEN ÖZELLİKLER.	101
F. RADYO EĞİTİM PROGRAMI YÖNTEM MODELİ	104
ÖZET VE SONUÇ	109
ÖNERİLER.	114
EKLER	116
ORTA VE UZUN DALGA RADYO VERİCİLERİ (YURTIÇI). .	117
AÖF İNGİLİZCE RADYO PROGRAMLARI DİZİ KİMLİĞİ. . .	118
AÖF İNGİLİZCE RADYO PROGRAMLARI ALIŞTIRMALARINA İLİŞKİN ÖRNEKLER.	120
KAYNAKÇA.	124

ŞEKİLLER LİSTESİ

<u>Sekil</u>		<u>Sayfa</u>
1.	Açık Üniversite'de Derslerin Hazırlanması ve Geliştirilmesi.	37
2.	Radyonun İşlevleri Doğrultusunda Diğer Öğretim Ortamlarıyla Eşgüdümü.	72
3.	Radyo Programcısının Malzeme Toplama Aşamasında İlişki Kurması Gereken Kişiler.	97
4.	Radyo Eğitim Programı, Palanlama Aşaması.	105
5.	Radyo Eğitim Programı Hazırlık Aşaması.	106
6.	Radyo Eğitim Programı Yapım Aşaması	106
7.	Radyo Eğitim Programı Yapım Süreci.	107
8.	Radyo Eğitim Programı Yöntemi.	108

ÇİZELGELER LİSTESİ

ÇİZELGE	SAYFA
1. TRT 1, TRT 2 ve TRT 3 YILLIK YAYIN ORANLARI..	20
2. FRTEM RADYO PROGRAMLARI.	23
3. FRTEM YAYKUR RADYO PROGRAMLARI	32
4. AÖF'DE RADYO KULLANIMININ YARARLARI.	69
5. AÖF RADYO EĞİTİM PROGRAMI, PROGRAM BİÇİMİNDE YER ALAN BİÇİMLER.	84
6. AÖF RADYO EĞİTİM PROGRAMLARI DENETİM BİÇİMİ. .	98
7. RADYO EĞİTİM PROGRAMCISININ ÖZELLİKLERİ. . . .	102

GİRİŞ

Teknolojik gelişmeler çağımızda birçok soruna çözüm getirmekte, yaşam koşullarını kolaylaştırmaktadır. En önemli teknolojik gelişmelerden biri, kitle iletişim araçlarıdır. İletişime yepyeni boyutlar kazandıran bu araçların işlevi konusunda değişik görüşler ortaya atılmış, tartışmalar yapılmıştır. Genel olarak diyebiliriz ki, bu araçlar içinde buldukları toplum yapısının sınırlarını aşabildiği, yeni mesajlar iletmediği ölçüde etkili olmaktadır. Etkililik derken, olumlu ve istendik yönde değişimler, gelişimler anlatılmak istenmektedir. Eğer bu araçlar, varolan toplum yapısına uyum gösteriyorlarsa, yalnızca pekiştirici işlevler yükleniyorlar demektir. Bu araçlar, bireylerin kendi yaşamlarını ilgilendiren konularda bilinçlenmesi, kendi yararları doğrultusunda kullanabilecekleri bilgi-beceri ve sosyal konum bilinci kazanmaları yolunda da işlevlendirilebilir.

Kitle iletişim araçlarından biri olan radyonun işlevleri, diğerlerinden çok farklı değildir. Toplumsal kullanımlara göre önem ve oranları değişebilirse de, temel olarak radyonun işlevleri şöyle sıralanabilir:

Haber verme, bilgilendirme: İnsanlar, doğaları gereği içinde yaşadıkları toplumu tanıma, hakkında bilgilenme, bir imaj sahibi olma isteğindedirler. Kendilerini güven içinde duymaları için bir gereksinimdir bu. Radyo, sürekli değişen aktüalite ile yakın ilişki içindedir. Kayıt araçlarının pratik kullanımı, olayları yerinde ve anında aktarma olanağı sağlar. Bir başka deyişle, dünyanın her yanından haber verebilen hızlı bir iletişim aracıdır. Haber yanında, bilimsel ve güncel yeniliklerin, gelişmelerin halka duyurulmasında da önemli rolü vardır. Bu işlevi sayesinde radyo dinleyiciye çeşitli yerler hakkında bilgi vererek, dolaysız yaşam deneyimlerine dolaylı yaşam deneyimlerini de ekleyerek, bireysel gelişime katkıda bulunur.

Radyonun önemli işlevlerinden biri de eğitimidir. Halkın, çeşitli sorunlarını çözebilmek, gereksinimlerini karşılayabilmek için gerek duyduğu bilgi, beceri ve davranışlar elde etmesini sağlamaya yardımcı olur. Kişilerin anayasal hak, görev ve sorumluluklarının bilincine varmasında rol oynar. Demokratik yönetimlerde genelde kitle iletişim araçları, kamuoyu oluşturma ve siyasal sürece katılım sağlama gibi işlevler de yüklenirler. Bunların yanında tescimsel amaçlarla mal ve hizmetlerin tanıtımını sağlama, eğlendiricilik, inandırıcılık, harekete geçiricilik ve kültürel geçişi sağlayıcılık gibi işlevlere de sahiptir radyo.

Radyonun işlevlerinin kullanım oranı, toplumdaki topluma değişebilirse de, eğitim işlevi her toplum için önem taşıyan bir işlevdir. Radyo yoluyla yapılacak eğitim niteliği, ülkedeki eğitim siyasasına, radyo kuruluşlarının yönetimine bağlıdır. Radyo kuruluşlarının devletin elinde bulunduğu ülkelerde eğitim işlevi yasal düzenlemelerle saptanır. Böylelikle radyo, toplumun eğitim siyasasına koşt olarak işlev görür.

Radyo ile eğitim bir yönü, örgün eğitim olarak adlandırılan okul eğitimini destekleyici, zenginleştirici programlardır. Bu programlar okul öncesi eğitimden, yüksek öğrenime dek her kademe için hazırlanabilir. Özellikle az gelişmiş ülkelerde eğitim olanakları; örgütlenmedeki yetersizlikler, plansızlık, eşgüdüksüzlük gibi nedenlerle tüm toplumda dengeli bir dağılım göstermez. Diğer araçlarla ve yöntemlerle birlikte radyonun eğitim eksikliklerini gidermede yardımcı bir araç olarak devreye girmesi, sorunların çözümünde yardımcı olur.

Eğitimin, toplumsal açıdan önemli bir yönü de yaygın eğitimdir. Örgün eğitimin dışında kalan geniş bir kitlenin, çok yönlü eğitimi sözkonusudur burada. Radyo, halkın eğitiminde önemli katkılarda bulunur. Doğrudan eğitici kapsamındaki yayınlar yanında kültür, bilim-teknik gibi yayınlar da halk eğitimine yönelik yayınlardır.

Radyo ile yapılacak eğitim, onun özelliklerine bağlıdır. Radyonun özellikleri kimi yönleriyle diğer kitle iletişim araçlarıyla ortakken, kimi yönleriyle de farklıdır. Radyonun en belirleyici özelliği, yalnızca kulağa seslenen işitsel bir araç olmasıdır. Radyo yayınında, ileti aynı anda tüm kitleye ulaşır. Kişiler, verici olanakları elverdiği ölçüde, bulunduğu her yerde iletiyi alma şansına sahiptir. Özellikle son yıllarda çoğalan küçük boyutlu radyo alıcıları sayesinde, iletilere ulaşma birey için daha da kolaylaşmıştır.

Radyo bu özellikleriyle, eğitim amacıyla kullanıldığında, eşitsizlikleri gidermede yardımcı olur. Özellikle az gelişmiş ülkelerde, yetişmiş elemanlardan ve kaynaklardan yararlanmayı sınırlı bir kesimden, geniş kitleye yayar. Geleneksel eğitim, hemen her ülkede tutucudur. Radyo, eğitimin yaşamla ilgisini kurarak, güncel örneklemeler yoluyla eğitimin tutuculuğunu gidermeye çalışır. Dinleyicilerle ilişki kurar, ve daha özgür bir eğitim ortamı sağlar. Radyo ile eğitimde, geleneksel öğretimde olduğu gibi sınıf ortamı, öğrenci-öğretici ilişkisi olmadığından, kişi daha özgürdür.

Gelişmiş ülkelerde, özel kuruluşların radyo yayını yapmalarına karşın, geniş kitlelere seslenen bu etkili araç, genellikle resmi bir kuruluşun yönetimindedir. Bu yüzden de güvenilir bir araç olarak görülmektedir.

Radyo ile gönderilen iletinin algılanması için okuma-yazma becerisi gerekmemesi, çok amaçlı kullanılabilecek bir özelliktir. Okuma-yazma oranının düşük olduğu ülkelerde, bu özellikten bilinçli olarak yararlanıldığında, büyük yararlar sağlar.

Radyo, dinleyici ile bireysel ilişki kurar. Dinleyici, iletiyi doğrudan kendisine yönelikmiş gibi algılar. İletiyeye kendi deneyimleri, bilgisi, imgelem gücü doğrultusunda anlam yükler. Eğitim programlarında bu özellikten yararlanılır. Her programın seslendiği bir hedef kitle varsa da, ileti herkese açıktır. İletilerin istendiği gibi algılanıp algılanmadığını denetlemek güçtür. Tek yönlü iletişimin varlığı, dinleyiciyi edilgin duruma getirir. Katılımı sağlamak, dinleyiciyi edilgen durumdan etken duruma getirmek, eğitim programları için gerekli ve gösterilmesi gereken bir çabadır. Radyo ile eğitimde karşılaşılan bir güçlük de zamanlamadır. Dinleyicinin tümünü, aynı saatte radyo başında toplamak zor olduğundan, hedef kitle iyi tanınmalıdır.

Birtakım güçlükleri de kapsamasına karşın, radyo eğitim amacıyla kullanılan ve çok yönlü yararlar sağlayan bir araçtır. Birçok ülke bu amaçla radyodan yararlanmaktadır.

Bu çalışmada radyonun örgün eğitimde; uzaktan öğretim teknolojisiyle öğretim yapan Eskişehir Anadolu

Üniversitesi, Açıköğretim Fakültesinde, eğitim amacıyla nasıl kullanılabileceğine ilişkin bir model önerisi geliştirilmektedir. Fakültede radyodan yararlanılmaktaysa da, amaç aracın özellik ve işlevlerinin tümüyle değerlendirilmesi, hizmetin daha geniş alanlara yayılmasıdır. Bu amacın gerçekleşmesi için radyonun sisteme sokulması ve diğer elemanlarla bütünleştirilmesi gerekir. Çalışmada bunlar gerçekleştirilmeye çalışılacaktır.

A. ÇALIŞMANIN AMAÇ, KAPSAM VE YÖNTEMİ

Çalışmanın amacı, Eskişehir Anadolu Üniversitesi, Açıköğretim Fakültesi'nin uzaktan öğretim çalışmalarında kullanılan, materyallere radyonunda eklenmesi konusunda bir model geliştirmektir. Bu amaç doğrultusunda şu sorulara yanıt aranmıştır.

Türkiye'de radyonun eğitsel amaçlı kullanımı hangi boyutlardadır?

Uzaktan öğretim nedir, bu sistemde radyonun yeri ve işlevleri nelerdir?

Açıköğretim Fakültesi, uzaktan öğretim çalışmalarında radyodan ne amaçlarla yararlanabilir?

Sistemde radyodan yararlanma amaçları saptandığında, nasıl yararlanılabilir?

Çalışma kapsamında,
Eğitim içeriği açısından örgün eğitim.
Öğrenim basamağı olarak yüksek öğretim,
Öğretim yöntemi olarak uzaktan öğretim,
Uzaktan öğretim materyalı olarak radyo,

Radyonun kullanım alanı olarak da Açıköğretim Fakültesi uzaktan öğretim çalışmaları bulunmaktadır.

Çalışma iki kısım olarak hazırlanmıştır. İlk kısım; "Radyonun Eğitsel Amaçlı Kullanımı" adını taşımakta ve üç bölümü kapsamaktadır. Model geliştiriminde yardımcı olan bu bilgiler; kaynak kişiler, yazılı kaynaklar ve ilgili kurumlar yoluyla hazırlanmıştır.

Yine üç bölümden oluşan ikinci kısım, model geliştirimine ilişkindir. Yazılı bir yapıyla sözel bir model geliştirmeyi amaçlayan bu kısım da; yine kaynak kişilere, yazılı kaynaklara ve ilgili kurumlara başvurularak hazırlanmıştır.

B. ÇALIŞMANIN VARSAYIMLARI

Eğitim, Türkiye gibi az gelişmiş ülkelerde, sosyal değişim ve gelişme açısından, önemle üzerinde durulması gereken bir konudur. Örgün eğitim basamaklarından yüksek-öğretim; kişileri istihdama hazırlama, bilgilerini geliştirme, halk eğitiminin her alanındaki etkinliklere katılımı sağlama ve bireysel gelişimi gerçekleştirme gibi amaçlar

belirlenmiştir. Bu amaçlara ulaşmak için birçok dalda eğitim veren üniversiteler kurulmuş ve kurulmaktadır. Uygulamada karşılaşılan en büyük sorun; istemin yoğunluğuna karşılık sunu dengesizliğinin varlığıdır. Uzaktan öğretim sistemleri bu sorunun çözümünde yardımcı olduğu gibi, nitelik açısından da yenilikler taşır. Sistemin olanaklarından tam olarak yararlanmak; sistemi iyi tanımayı, materyallerin yerinde kullanımını gerektirir. Bir başka deyişle uzaktan öğretimde, materyalin önemi büyüktür.

Radyo, diğer kitle iletişim araçları -özellikle TV gibi- güçlü bir eğitsel güce sahiptir. Bu aracın olanaklarından uzaktan öğretimde yararlanmak, eğitimin daha etkili olmasını sağlar.

Ülkemizde radyo yayınlarının ulaştıkları alan ve nüfus, radyonun uzaktan öğretimde kullanılması için yeterlidir. Aynı zamanda radyo alıcısının sayısal durumu ve dinlenme durumu da kullanım için yeterlidir.

Açıköğretim Fakültesi gibi önemli bir sistem, bu aracın olanaklarından yararlanmalıdır. Böylece öğretim etkinliği artacağı gibi; para, işgücü ve zaman açılarından da tasarruf edilecektir. Diğer araçlarla birlikte radyonun da kullanımı, öğrencilerin seçme şanslarını da arttıracak, bireysel gelişimlerine katkıda bulunacaktır.

KISIM I

RADYONUN EĞİTSEL AMAÇLI KULLANIMI

BİRİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE RADYOLARINDA EĞİTSEL YAYINLAR

A. TÜRKİYE'DE RADYONUN GELİŞİMİ:

a. Radyonun Yönetsel Gelişimi

Dünyada ilk düzenli radyo yayını 1921 yılında başlamıştır. Türkiye'de radyo yayıncılığı, batı ülkelerindeki radyo yayıncılığının hemen ardındaki yıllarda başlamıştır. Ancak hemen belirtmek gerekir ki, "radyo Türk toplumunun yapısı içinden ve o toplumun dinamiklerine bağlı olarak ortaya çıkmış bir teknoloji ürünü değildir. İletişim aracı olarak radyoya gereksinme duyacak örgütlenme, ticaret, ulaşım vb. toplumsal kurumlar gelişmiş olmadığı gibi, bir teknik aygıt olarak radyoyu üretecek sanayi de ortada yoktur. Bu nedenle, gerek bir teknoloji ürünü, gerekse bir iletişim aracı olarak radyo, Türk toplumuna "ithal edilmiştir" demek yanlış olmayacaktır(1).

1927 yılında Ankara ve İstanbul'da kurulan 5'er kilowattlık iki istasyonla, bu alandaki ilk adımlar atılmış-

(1) Uygur KOCABAŞOĞLU, Şirket Telsizinden Devlet Radyosuna, Ankara Ün. SBF Yay. No.442, Ankara 1980. Sh.9.

tır. Bu girişim, dünya radyoculuk tarihindeki önemli gelişmelerdendir. Birer Fransız şirketi tarafından kurulan bu istasyonlar, o zamanlarda Avrupa'nın güçlü yayın postalarındandı. Orta dalğa üzerinden yayın yapan bu istasyonlar, yurdu içerde ve dışarda tanıtmak amacıyla söz ve müzik programları yayınlamışlardır.

406 sayılı Posta ve Telgraf kanunuyla, ülke sınırları içinde telsiz-telefon haberleşmesi yapma hak ve yetkisi, Posta ve Telgraf Genel Müdürlüğüne verilmiştir. İlk radyo istasyonları kurulurken; İş Bankası, Anadolu Ajansı ve bazı girişimciler, 6 Ocak 1926 yılında bir anonim şirket kurmuş, bu şirket Türkiye'deki radyo işletmeciliğine talip olmuştur. Bu istek, İçişleri Bakanlığı'nca kabul edilerek, 8 Eylül 1926 tarihinde Türk-Telsiz-Telefon Anonim Şirketi adını alan bu şirketle 10 yıl süreli bir anlaşma imzalanmıştır. Şirketin kuruluş amaçları ve yapacağı çalışmalar şöyle belirlenmiştir: "406 sayılı kanun gereğince Türkiye Cumhuriyeti sınırları içinde kamu yararına uygun siyasi, iktisadi, sosyal ve bilimsel nutuk, konferans ve konserler ile hava durumu ve sair olaylar" (2) yayınlamaktır.

Ancak 1933'lerde başlayan devletleştirme çabalarının bir yansıması olarak, 1936 yılında bu şirketin sözleş-

(2) Cengiz TAŞER, Radyonun Organizasyonu ve Özerkliği. TRT Basılı Yayınlar Müdürlüğü Yay, No:5, Ankara 1969, sh.63

mesi bozulmuş ve radyo yayıncılığını devletleştirme çalışmalarına hız verilmiştir. Bu yılda, PTT idaresi tarafından bir radyo istasyonu kurulmuştur. Bu yeni istasyon 30 Kasım 1938'de yayına başlayınca, İstanbul ve Ankara'daki Türk-Telsiz-Telefon Şirketi'ne ait istasyonların yayınları durdurulmuştur. PTT yayınları, Ankara'da kurulan beş stüdyolu bir yurt vericisi ve bir yurtdışı vericisiyle yapılmıştır.

1939 yıllarında İkinci Dünya Savaşı'nın başlamasıyla, radyo yayınları savaş sırasında önemli bir rol oynamaya başlamış, bu nedenle 1940 yılında, radyo yayınları Basın-Yayın-Turizm Genel Müdürlüğü'ne devredilmiştir. 1940'da başlayan bu dönem, 1964 yılına dek sürmüştür.

Basın-Yayın Turizm Genel Müdürlüğü, 1945 yılında kendi içinde "Radyolar Dairesi" adıyla kurduğu organla, radyoculuğun program ve ilkelerini saptamaya başlamıştır. Yine bu yılda, İstanbul'da bir radyo istasyonunun kurulmasına başlanmış ve 1949 yılında tamamlanmıştır.

1946 yılında, Türkiye'de başlayan çok partili demokrasiye karşın, radyo yayınları siyasal iktidarın yönetiminde olmuştur. 1949 yılında, radyo tarihi açısından yeni bir uygulamaya geçilmiş, siyasal partilerin seçimler sırasında radyodan eşit ölçüde yararlanmalarını sağlamak için kanunlarda değişiklik yapılması gerekmiştir. 1950 yılındaki siyasal iktidar değişikliğinden sonra, 1954 yılında radyo yayın şebekesinin bütün yurda yayılması için çalışmalar

başlatılmıştır. Adana, Erzurum ve İzmir istasyonlarında ikişer kilowattlık orta dalga istasyonlarının kurulmasıyla başlayan bu çalışmalar, 1964 yılına kadar sırasıyla İzmir, Ankara, Adana, Antalya, Gaziantep ve Van'da radyo istasyonlarının açılmasıyla sürdürülmüştür.

Temmuz 1963 tarihinde çıkarılan bir kanunla Türkiye Radyoları, geçici olarak Turizm ve Tanıtma Bakanlığı'na bağlanmıştır. Yine bu yıl, 1961 Anayasası'nın 121. maddesine dayanılarak bir TRT yasa tasarısı hazırlanmıştır. "TRT yasa tasarısı, 24 Eylül 1963'de TBMM'de görüşülmeye başlanmıştır. 24 Aralık 1963 tarihinde kabul edilen 359 sayılı Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu Kanunu, 1 Mayıs 1964'de yürürlüğe girmiştir. Böylece Türk radyo tarihinde bir dönem kapanmış, yeni bir dönem açılmıştır (3).

b. Radyonun Programlar Açısından Gelişimi

TRT'ye kadar olan dönem içinde radyo yayınları değişen yönetimlerce, değişik bakış açılarına göre yapılmıştır. Radyonun özerkliğine dek yayınların daha çok propaganda amaçlı olduğu söylenebilir. Radyo yayınları geliştikçe, etkisi anlaşılmış, radyonun daha etkin ve çok amaçlı kullanımı yolunda çeşitli girişimler yapılmışsa da, bunlar etkili olmamıştır.

(3) Uygur KOCABAŞOĞLU, Şirket Telsizinden....., a.g.k. sh.340.

Radyo yayınlarının içeriğini başlangıçta çoğunlukla müzik ve haber programları oluşturuyordu. 1963 yılına değin radyodan eğitim amacıyla yararlanılabileceği fikri kabul edilmesine karşılık, eğitim yayınları çok fazla yer almamıştır. Radyo yayınları bu yıllarda halk türkülerinin yayılmasında ve ortak bir konuşma dilinin gelişmesinde rol oynamıştır. Giderek programcılık açısından gelişmeler olmuş ve özellikle TRT dönemiyle birlikte radyoda, geniş kitlelere seslenen değişik programlar üretilmeye başlanmıştır. Oyunlaştırılmış programlar, kuşak programları, doğrudan ya da dolaylı eğitici programlar belli amaçlar doğrultusunda yayınlanmaya başlamıştır. TRT radyolarından; TRT I, TRT II ve TRT III adı verilen üç kanaldan her kesime ve gereksinime seslenen programlar sunulmaktadır.

TRT Yayın Planlama ve Koordinasyon Dairesi'nden alınan bilgilere göre, günümüzde verici istasyonlarının kapsadıkları alan:

Radyo-En az bir posta için : % 93,7

TV : % 70

olarak belirlenmiştir (Radyo vericileriyle ilgili daha ayrıntılı bilgi için bkz. Ek 1). Bu oranlar, radyo yayınlarının TV yayınlarına oranla, çok daha geniş kitleye ulaştığını göstermektedir. Yine aynı kaynaktan alınan bilgilere göre, ülkemizdeki alıcı sayıları:

Radyo için: 5 milyon 861 bin 200,

TV için : 7 milyon 317 bin 953

olarak belirlenmiştir. Rakamlara göre, TV alıcı sayısı, radyo alıcı sayısından çok görünmektedir. Ancak bu alıcı kayıtlarına göre böyledir. Gerçekte ise radyo alıcı sayısının, TV alıcı sayısına oranla çok daha fazla olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Her evde bulunan radyo alıcıları kayıtlı değilken, birden fazla da bulunabilmektedir.

B. TÜRKİYE RADYOLARINDA EĞİTİM YAYINLARIYLA İLGİLİ YASAL DÜZENLEMELER

Ülkelerin radyodan eğitim amacıyla yararlanmaları, çoğunlukla bir devlet siyasasıdır. Eğitime verilecek ağırlık, bu siyasaya bağlıdır. Türkiye'de, radyo yayınlarını yürüten TRT, bir devlet kuruluşu olduğundan, bu aracın eğitim amaçlı kullanımı, devlet siyasası doğrultusunda olmaktadır.

Devletin eğitim siyasasının da dayandığı, ülkelerin eğitim gereksinimleridir. Türkiye'deki eğitim uygulamalarına baktığımızda; okul öncesi eğitimden yüksek öğretime, giderek halk eğitimine dek her alanda, çok yönlü sorunların varlığı görülür. Bu sorunlar da genellikle yetersizliklerden kaynaklanan dengesizliklerdir. Bu nedenle de, kitle iletişim araçlarından eğitim amacıyla yararlanma önem kazanmaktadır.

1961 Anayasası'nda olduğu gibi, 1982 Anayasası'nda da, konu ile ilgili olarak şu hüküm getirilmiştir: "Radyo ve televizyon istasyonları, ancak Devlet eli ile kurulur ve idareleri tarafsız bir kamu tüzel kişiliği halinde düzenlenir..... Haber ve programların seçilmesi, işlenmesi, sunulması ve milli kültür ve eğitime yardımcılık görevinin yerine getirilmesi, haberlerin doğruluğunun sağlanması esasları, organların seçimi, görev, yetki ve sorumlulukları kanunla düzenlenir." (4)

1961 Anayasasına dayanılarak hazırlanan 359 sayılı TRT Kanunu'nun görevleri başlığıyla da şöyle denilmektedir: "Radyo ve televizyonla haber hizmetlerini görmek; eğitici, öğretici, kültür ve eğitime yardımcı, eğlendirici, yurdu içerde ve dışarda tanıtıcı yeterli, doğru ve tarafsız yayın yapmak" (5).

Aynı kanunun Radyo-TV Tekeli başlığı altındaki 35. maddesinde "... ders aracı niteliğindeki radyo ve televizyon yayınlarını kurum ve Milli Eğitim Bakanlığı birlikte düzenler" ifadesi yer almaktadır" (6).

(4) T.C. 1982 Anayasası, Madde 133, Serhat Yay. İstanbul 1982, sh.98.

(5) Türkiye Radyo-Televizyon Kurumu Kanunu, Kanun No: 359, Madde 2.

(6) y.a.g.k. Madde 35.

Bu dönemde eğitim yayınlarıyla ilgili işbirlikleri, protokollerle yürütölmekteydi. 1568 sayılı yasa ile Bakanlıklar ve kurum arasındaki işbirliği ek madde olarak düzenlenmiş ve şöyle belirtilmiştir:

"TRT kurumu, radyo ve televizyonla yapılacak okul içi ve halk eğitimi ile ilgili yayınlarını Milli Eğitim Bakanlığı ile birlikte düzenler." (7)

2954 Sayılı TRT yasasında, öğretim ve eğitim yayınları da yeniden düzenlenmiştir. Bu yayınları düzenleyen 25. maddede şöyle denilmektedir:

"Türkiye Radyo-Televizyon Kurumu yayın esaslarına ve teknik standartlarına uygun olmak şartıyla sürekli, yaygın ve merkezi açık öğretim yapmaya kanunla yetkili bulunun yüksek öğretim kuruluşlarınca hazırlanan radyo ve televizyon programlarını yayınlar.

Türkiye Radyo-Televizyon Kurumu, yaygın eğitime yönelik program planlamalarında ilgili bakanlıkların görüşlerini alır.

Türkiye Radyo Televizyon Kurumu, örgün eğitimle ilgili yayınları Milli Eğitim Bakanlığı ile birlikte düzen-

(7) Aysel AZİZ, "Yeni TRT Yasası". AÜ. SEF Yıllık. Cilt: XXVII. No: 4'den Ayrı Bası, sh.121.

ler"(8).

TRT kurumunun eğitimde görev alması, kalkınma planlarında da belirtilmiştir. TRT'de 1973 yılından bu yana her yıl hazırlanan Genel Yayın Planı'nda da eğitimle ilgili amaçlar saptanmıştır. 1985 Genel Yayın Planı'nda, radyoların amacı şöyle belirtilmiştir:

"Yurt içinde yapılacak radyo yayınları ile, Türk toplumuna doğru, çabuk, tarafsız ve sürekli haber vermek, çeşitli yaş, meslek, eğitim ve kültür seviyesinde bulunan dinleyicilerin eğitim ve kültürlerine katkıda bulunmak, müzik ve eğlence ihtiyaçlarını karşılamak"(9).

Yine aynı planda eğitim yayınlarının amacı da şöyle belirlenmiştir: "Türk Milli Eğitimi'nin temel görüş ve ilkeleri çerçevesinde örgün eğitime, kişisel gelişme ve ülke kalkınmasının sağlanması için her yaş ve durumdaki insanın her alanda bilgi edinmesine, eksiklerini tamamlamasına, mevcut bilgi ve becerilerini geliştirmesine, geniş bir dünya görüşü ve yüksek bir yaşama seviyesi kazanmasına, toplumumuzun Atatürk ilke ve inkılaplarına olan bağlılığının

(8) Aysel AZİZ, "2954 Sayılı TRT Yasası" Amme İdaresi Dergisi. Cilt 17, Sayı: 1, TODAİ Ens. Yay. Ankara, Mart 1984.

(9) TRT, 1985 Genel Yayın Planı, Basılı Yayınlar Müdürlüğü Yayınları, Yayın No: 157, sh.11.

kökleşmesine ve milli hedefler çerçevesinde bütünleşmesine yardımcı olmaktadır (10).

Programların hazırlanmasında uyulması gereken TRT yayın ilkelerinde de, eğitim yayınları ile ilgili ilkeler yer almakta, bu ilkelerde de eğitimin, her kesimin gereksinimini karşılayacak şekilde düzenlenmesi öngörülmektedir.

C. TÜRKİYE RADYOLARINDA EĞİTSEL YAYINLAR

Ülkemizde radyo yayınlarının TRT tarafından düzenlenmesine kadar olan dönemde, eğitsel yayınların etkin olduğu söylenemez. Yapılan eğitsel yayınlar da, daha çok köye ve kadınlara yöneliktir. Bu nedenle de bu bölümde TRT dönemindeki eğitsel çalışmalardan sözedilecektir. Eğitim yayınları da, örgün ve yaygın eğitim olmak üzere iki bölümde incelenecektir.

Bütün olarak eğitsel yayın oranları, 1985 Genel Yayın Planında Çizelge 1'deki gibi düzenlenmiştir (11). Oranlar bir yıllık yayın süresi esas alınarak belirlenmiştir.

Çizelge 1'de görüldüğü gibi, en yüksek oranla müzik yayınları birinci sırada yer alırken, eğitim ve kültür

(10) TRT, 1985 Genel Yayın Planı. a.g.k. sh.19.

(11) TRT, 1985 Genel Yayın Planı. a.g.k. sh.87.

yayınları ikinci sırada yer almaktadır. Bu oranlar, TRT radyolarının eğitsel yayınlara verdiği önemi göstermektedir. Ancak il radyolarında, eğitsel yayın oranları düşmektedir.

ÇİZELGE 1

TRT 1, TRT 2, ve TRT 3 YILLIK YAYIN ORANLARI

Y A Y I N T Ü R Ü	TRT-1 %	TRT-2 %	TRT-3 %
Eğitim - Kültür	20	15.5	1
Drama	5	3.5	-
Eğlence	4	-	-
Müzik	51	70	94
Haber - Spor	15.5	9	4
Reklam	4	1	-
Diğerleri	0.5	1	1
T O P L A M	100	100	100

a. Örgün Eğitimi Destekleyici Yayınlar

Örgün eğitim; "kişilerin yaşama atılmadan, iş ve meslek kollarında çalışmaya başlamadan önce, okul ya da okul niteliği taşıyan yerlerde genel ve özel bilgiler bakımından yetişmelerini sağlamak amacıyla belli yasalara

göre düzenlenen eğitim" (12) olarak tanımlanabilir. Bir başka değişik; planlı, yöntemli ve düzenli eğitim etkinlikleridir.

Türkiye radyoları, Türk Milli Eğitiminin amaç ve ilkeleri doğrultusunda, örgün eğitim programları yayınlamaktadır. Bu programlar "Okul Radyosu" adını taşımaktadır.

Radyo, örgün eğitim programlarının amaçları şöyle belirlenmiştir:

- "a) İlköğretimde; sınıf öğretimini zenginleştirmek, öğretim niteliğinin yükselmesine yardımcı olmak, eğitimle-öğretimle ilgili sorunlarının çözümüne rehberlik etmek.
- b) Ortaöğretimde; sınıf öğretimini zenginleştirmek, öğretimin niteliğinin yükselmesine yardımcı olmak, sınıf öğretiminin dışında, isterlilerin yabancı dil öğrenmelerine katkıda bulunmak, öğrencilerin eğitim-öğretimle ilgili sorunlarının çözümüne destek olmak" (13)

(12) Ferhan OĞUZKAN, Eğitim Terimleri Sözlüğü. TDK Yay, Ank. 1981, sh.124.

(13) TRT, Ülkemizin İçinde Bulunduğu Durum, Sorunlar ve IV. Beş Yıllık Kalkınma Planının Bu Sorunlara Yaklaşım Biçiminin 1980 Genel Yayın Planı Açısından Görünümü, Program Planlama Dairesi, Yayın No: 6, Ankara 1979, sh.26.

Örgün eğitim programları, Film-Radyo-Televizyon ile Eğitim Merkezi ve Milli Eğitim Bakanlığı'yla birlikte (FRTEM) hazırlamaktadır. FRTEM yönetmeliği 26.6.1972 gün ve 15287 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. Merkezin amacı; örgün ve yaygın eğitime gerekli olan araç-gereçleri, eğitsel radyo-TV programlarını, gör-sel ve işitsel araçları hazırlayıp sağlamak, yaymak ve kullanım yol ve yöntemlerini öğretmektir. Bu Merkezde, Prodüksiyon Bölümü Başkanlığı'na bağlı "Radyo Okul Eğitimi Şubesi" vardır.

"Radyo Okul Eğitimi Şubesi, her dereceli eğitim kurumlarında öğrenciler ve öğretmenler için müfredat programlarına dayalı zenginleştirici, eğitim-öğretim programlarının yazım-yönetim ve yayın işlerini yürütür, programlara ilişkin bülten ve kılavuz metinlerini hazırlar, yapım-yönetim işlerinin ilgili şubelerle birlikte düzenli bir şekilde yürütülmesini sağlar..... şubede işin gerektirdiği sayı ve nitelikte yapımcı, yönetmen, yazar, konuşmacı olarak yetiştirilmiş öğretmenlerle, bu alanda yetenek kazanmış elemanlar istihdam edilir." (14)

Yine aynı bölüme bağlı, Müzik Eğitim Şubesi de, ilk ve orta dereceli okullar için müzik eğitimi yayınları hazırlamaktadır.

(14) Güler ERYAŞAR, Milli Eğitim Bakanlığı Film-Radyo-Televizyon İle Eğitim Merkezi. Ankara sh.13-14. (Çoğaltma)

1977-78 ve 1982-83 öğretim yılları arasında, bu merkez tarafından hazırlanan ilköğretim ve ortaöğretim programları, sayısal olarak aşağıdaki çizelgede verilmiştir(15):

ÇİZELGE 2

FRTEM RADYO PROGRAMLARI

Programlar		77-78	78-79	79-80	80-81	81-82	82-83	TOPLAM
İlköğretim Programları	Yeni Yapım	401	138	84	31	96	128	878
	Tekrar	-	351	461	601	544	512	2469
	Toplam	401	485	545	632	640	640	3347
Ortaöğretim Programları	Yeni Yapım	161	324	108	234	182	52	1061
	Tekrar	494	543	814	728	780	884	4243
	Toplam	655	867	922	962	962	936	5304
T O P L A M		1056	1356	1467	1594	1602	1576	8651

Çizelgede de görüldüğü gibi FRTEM'ce örgün eğitimi destekleyici yayınlara önem verilmekte, program sayıları yıllara oranla artış göstermektedir.

FRTEM tarafından hazırlanan ve "Okul Radyosu" adını taşıyan örgün eğitim programları TRT-I ve TRT-II'de yayın-

(15) Güler ERYAŞAR, MEB. FRTEM, a.g.k. sh.34.

lanmaktadır. Türkiye'nin Sesi'nde de ilkokul IV. ve V. sınıflar için "Türkçemiz" adlı bir dizi yayınlanmaktadır.

Türkiye radyolarında, örgün eğitim kapsamında yüksek öğretim programları da hazırlanmıştır. YAYKUR adıyla sürdürülen uzaktan öğretim uygulamasında, 1976-77 öğretim yılından 1978-79 öğretim yılına dek 324 tane YAYKUR programı hazırlanmıştır (16).

FRETEM'de üretilen programlar, şu aşamaları izlemektedir:

1. Araştırma-Yazım
2. Denetim
3. Yapım
4. Denetim
5. Yayın.

Yayın sonrası, programların değerlendirilmesine önem verilmekte, bu amaçla özel araştırmalar yapılmaktadır (17).

(16) Bu konuya "Türkiye'de Uygulanan Uzaktan Öğretim Çalışmaları" konusunda daha ayrıntılı değinilecektir. Sayısal veriler: Güler ERYAŞAR, MEB FRETEM, a.g.k.

(17) y.a.g.k. sh.71.

b. Yaygın Eğitim Amaçlı Yayınlar

"Kitle eğitimi", "yetişkinler eğitimi", "yığın eğitimi", "toplum eğitimi", "temel eğitim", "sosyal eğitim", "yaygın eğitim" ve benzeri adlar altında girilen halk eğitimi, yetişkinlere ve okul dışındakilere yönelmiş düzenli, dizgeli ve örgütlü bir eğitim çabasıdır."(18). Günümüzde yaygın eğitimin en etkili yolu, kitle iletişim araçlarıdır. Türkiye'de radyonun bu amaçla kullanımı, kırsal kesimde yaşayan halkın eğitimine yardımcı olma, ailenin ve toplumun çocuğun bedensel ve ruhsal gelişimine uygun bir ortam geliştirmesine yardımcı olma amaçlarını taşır.

TRT yayınları; müzik, haber, eğlence, reklam, oyun gibi yayın türleri dışında şöyle kümelendirilmiştir:

Hedef kitleye yönelik yaygın eğitim yayınları:

- a. Çocuklar
- b. Gençler
- c. Aile
- d. Yaşlılar
- e. Sosyal bakımdan korunması gerekenler
- f. Tarım ve köy kesimi
- g. Sanayi ve ticaret kesimi
- h. Esnaf ve zenaâtkarlar

(18) Cevat GERAY, Halk Eğitimi, AÜ Eğitim Fak. Yay. No: 73, Ankara 1978, sh.1.

Konularına göre kültürel yayınlar:

- a. Tarih
- b. Din, ahlâk ve moral
- c. Dil, edebiyat ve sanat

Sosyal Hayat, Ekonomi, Bilim ve Teknoloji Yayınları:

- a. Sosyal hayat ve ekonomi
- b. Bilim ve teknoloji.

Bu ayrımlar genellikle uygulanan, zaman zaman da değişebilen ayrımlardır. Radyo yayınlarının gelişimine baktığında, kadın, köy ve çocuk programlarının değişmediği, genellikle ön planda yer aldığı görülür. Bu grup arasında da köy yayınları ağırlık kazanır.

TRT radyolarında yaygın eğitim programları, ilgili bakanlıkların görüşleri alınarak hazırlanmaktadır.

TRT radyoları, yurtiçi yayınları yanında, dış yayınlarında da, yurt dışında yaşayan Türklerin eğitimlerine katkıda bulunmayı amaçlayan programlar da hazırlamaktadır.

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE'DE UYGULANAN UZAKTAN ÖĞRETİM ÇALIŞMALARI

A. MEKTUPLA ÖĞRETİM UYGULAMASI:

Uzaktan öğretim ülkemizde 1927 yılında görüşülmeye başlanmıştır. 1960-1974 yılları arasında Milli Eğitim Bakanlığı Mesleki ve Teknik Eğitim Müsteşarlığı, ortaöğretim kademesinde çalışmalar başlatmıştır. 1961 yılında, uzaktan öğretim sistemi, diğer ülkelerin çalışmaları incelenerek, Bakanlığa bağlı "Mektupla Öğretim Merkezi" kurulmuştur. Ülkenin eğitim durumu incelenmiş ve yapılması gerekenler, öğretim alanları saptanmış, ancak çeşitli etkenlerle, bu girişim büyük kitlelere ulaşamamıştır.

1974 yılında sorun yükseköğrenim düzeyinde ele alınmıştır. Bakanlığın onayıyla, yine bu yıl uygulamaya başlanmıştır. Uygulamanın amacı: "Lise ve dengi okullardan mezun olarak bir üniversite veya yüksekokula girme olanağı bulamayan öğrencilere, toplumumuzun ihtiyaç duyduğu alanlarda mektupla öğretim yolu ile öğrenim imkânı hazırlanması" olarak belirtilmiştir (19). Bu amacı gerçekleştirmek için de

(19) İlhan ÖZDİL, ve Diğerleri, Uzaktan Öğretimin Evrensel Çerçevesi ve Türk Eğitim Sisteminde Uzaktan Öğretimin Yeri, MEB Film-Radyo-Televizyon ile Eğitim Merkezi. Ankara, sh.18.

Bakanlığa bağlı "Mektupla Öğretim Merkezi (20) kurulmuştur. Uygulamada, Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı doğrultusunda, insangücü gereksinimini karşılamaya yönelinmiştir. Üniversite Seçme Sınavı'na giren öğrencilerin tümüne Mektupla Öğretim Merkezi'nin programına kayıt olma hakkı tanınmıştır. Öğretmen açıklığının boyutları düşünülerek, öncelikle öğretmen yetiştiren yüksekokullar uygulama kapsamına alınmış, çeşitli dallarda öğretime başlanmıştır. Programın uygulama aşamasında öğrencilere basılı materyaller gönderilmiş ve kendi kendine çalışma yolları öğretilmeye çalışılmıştır.

Mektupla öğretim; sisteme olan güvensizlik, materyaller konusundaki uzman yetersizliği, ekonomik yetersizlikler, öğrenci sayısının başlangıç için çokluğu, diğer kurumlarla tam bir işbirliği sağlayamama, öğrencilerle iletişimsizlik gibi nedenlerle, iki yıldan sonra öğrenci almamış, bazı bölüm öğrencilerini de Üniversitelere aktarmak durumunda kalmıştır.

B. DENEME YÜKSEK ÖĞRETİM OKULU UYGULAMASI

Varolan eğitim sorunlarına çözüm arayışlarının bir başka yönü de, "Açık Üniversite" modeline benzer bir yak-

(20) Aynı Merkez, Cevat Alkan tarafından "Mektupla Yüksek Öğretim Merkezi" olarak belirtilmektedir. Cevat ALKAN, Açık Üniversite, Ankara 1981

laşım, çok araçlı uzaktan öğretim olanaklarından yararlanma çabasıdır. Bu çabaların başarıya ulaşması amacıyla MEB, üniversite temsilcilerinin de katıldığı bir dizi çalışmalar yapmış ve "Eğitim Teknolojisi Strateji ve Yöntem Komitesi" adıyla bir komite oluşturmuştur. Strateji ve yöntem grubu, amaçlarını şöyle belirlemiştir:

- Yüksek öğretimde kapasite artırarak, okullaşma süreci dışında kalanlara olanak sağlamak,
- Eğitimde etkililiği artırmak,
- Eğitim harcamalarında, uzun vadede maliyeti düşürmek,
- Geliştirilecek diğer projeler için programcı ve teknik personel yetiştirmeyi planlamak,
- Transfer edilecek teknoloji türünü saptamak,
- FRTE Merkezi'nde uygulanması düşünülen projeler için gerekli araştırma ve değerlendirmeleri yapmak (21).

Deneme Yüksek Öğretmen Okulu'na birinci yıl, Fen Bilimleri dalında yetişmek üzere 478 öğrencinin kaydı yapılmıştır. Bir yandan uzaktan öğretim yaklaşımıyla ilgili kuramsal çalışmalar sürdürülmüş, bir yandan da televizyon

(21) Cevat ALKAN, "Açık Üniversite", a.g.k. sh.23.

programları için FRTEM ile, teknolojik çalışmalar için de TUBİTAK ile işbirliği sağlanmaya çalışılmıştır. Çalışmalar nicelik ve nitelik açısından belli bir düzeye gelmişken, 1975 Eylül ayında, Bakanlık kararıyla Deneme Yüksek Öğretmen Okulu kapatılmıştır. Sisteme alınan öğrenciler de başka kurumlara yerleştirilmiştir.

Deneme Yüksek Öğretmen Okulu çalışmaları, Türkiye'de uzaktan öğretim yöntemini uygulamayı amaçlamış ve bu sistemle eğitim sorunlarının çözülebileceğini göstermiş olması açısından önemli bir girişimdir.

C. YAYKUR (YAYGIN YÜKSEK ÖĞRETİM KURUMU) UYGULAMASI

Mektupla Öğretim ve Deneme Yüksek Öğretmen Okulu'ndan sonra, Milli Eğitim Bakanlığı, 26 Eylül 1975'de "Yaygın Yüksek Öğretim Kurumu"nu kurmuştur.

Kurumun amacı, diğer girişimlerden farklı değildir, farklılık yöntemdedir. YAYKUR'un amacı:

"Lise ve dengi okul çıkışlı öğrencilere toplumun ve ekonominin gereksinim duyduğu alanlarda, modern eğitim teknolojisinin tüm gereklerini kullanarak öğretim olanağı sağlamak ve böylece yükseköğrenim önündeki yığılmaya çözüm yolu bulmak; iki yıllık bir önlisans eğitimi ile ara insan-gücü kademesini yetiştirmek olarak belirlenmiştir."(22).

(22) Cevat ALKAN. Acık Üniversite, a.g.k. sh.164-165.

Bu amaç doğrultusunda örgütlenen kurum, Mektupla Öğretim Merkezi'nden kalan tüm araç, gereç ve binaları bünyesinde kurulan Açık Yüksek Öğretim Dairesi'ne bağlamıştır. 1975-76 öğretim yılında, Üniversite Seçme Sınavı'na katılan ve herhangi bir yüksek öğretim kurumuna giremeyen adayların tümüne kayıt hakkı tanınmıştır.

1975-1976 öğretim yılında bina içinde açık yüksek öğretime başlanmış, toplam 20 alanda 85.122 öğrenci alınmıştır.

Uygulama alanları ve yöntemleri olarak, çok araçlı bir öğretim uygulaması amaçlanmıştır. Bunlar; okul içi öğretim, televizyon ile öğretim, radyo ile öğretim, mektupla öğretim, yüz-yüze öğretim, uygulamalı öğretim ve diğer araçlarla öğretimdir.

1975-76 öğretim yılında televizyon yayınlarına, 1976-77 öğretim yılında ise radyo yayınlarına başlanmıştır.

1976-77 ile 1978-79 öğretim yılları arasında yayınlanan radyo programlarının sayısı çizelge 3'de gösterilmektedir (23).

YAYKUR programlarının, üç öğretim yılında 659 tanesi radyodan yayınlanırken, televizyondan yayınlanan program

(23) Güler ERYAŞAR, MEB FRTEM, a.g.k. sh.34.

sayısı aynı süre için 845'dir. Televizyondan dört öğretim yılı için toplam 1271 program yayınlanmıştır.

ÇİZELGE 3

FRTEM YAYKUR RADYO PROGRAMLARI

		1976-77	1977-78	1978-79	TOPLAM
YAYKUR RADYO PROGRAM- LARI	Yeni Yapım	217	107	-	324
	Tekrar	-	95	240	335
	T O P L A M	217	207	240	659

Sistem, uygulamada, ara insan gücü yetiştirimine ve öğretmen açığının giderilmesine katkılarda bulunmuşsa da, tam anlamıyla amaçlanan hedeflere ulaştığı söylenemez. Sistemde öğrenci ve kurum arası iletişim yeterince kurulamamış, diğer kurumlarla ilişkiler tam anlamıyla geliştirilememiş ve programların dengeli dağılımı sağlanamamıştır. Girişim ile ileri düzeyde düşünülen amaç, YUYKUR ile başlatılan çalışmalarını bir 'Açık Üniversite'ye dönüştürmektir. Ancak çağdaş anlamda bir bütün olarak teknolojiye dayalı etkin uzaktan öğretim uygulamasına geçilemediğinden, sonuç istenildiği gibi olmamıştır.

Bütün uzaktan öğretim uygulamalarının başarı ve başarısızlıklara karşın uzaktan öğretim, eğitim sisteminin tamamlayıcı bir boyutu olarak görülmüştür. Yüksek öğretimi

yeniden düzenlemeyi amaçlayan Üniversiteler Yasası Tasarısı'nda uzaktan öğretimi gerçekleştirmek için gereken alt yapı ve teknolojiye sahip olan bir üniversiteye "Açık Üniversite" kurma görevi verilmiştir. Anadolu Üniversitesi, Açıköğretim Fakültesi'nin kuruluşu buna dayanmaktadır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

DIĞER ÜLKELERDEKİ UZAKTAN ÖĞRETİM UYGULAMALARINDAN ÖRNEKLER

Eğitim teknolojisindeki gelişmelere bağlı olarak, hemen her ülkede uzaktan öğretim yoluyla çeşitli çalışmalar yapılmaktadır. Uzaktan öğretim, kurumlaşmış yapılarda (üniversiteler, okullar) sürekli uygulandığı gibi, belli sürelerle projelerde de uygulanmaktadır.

"Beslenme Eğitimi İçin Kitle Araçlarından Yararlanan Gelir Düzeyi Düşük Ülkeler Projesi", çeşitli ülkelerde uygulanmış ve başarılı sonuçlar alınmıştır. Filipinler'de radyonun kullanıldığı bir beslenme eğitimi projesi, bir yıl süreyle (Ekim 1975 - Ekim 1976) uygulanmıştır. Projede 12 aydan küçük çocukların anneleri hedef alınmış ve çocuk beslenmesinin yağ, balık ve sebze ile zenginleştirilmesi amaçlanmıştır. Kampanya sonucu, hedef kitlenin yaklaşık % 75'ine ulaşılmış ve annelerin % 25'i çocuk besininin zenginleştirilmesine başlamıştır.

"Sağlık Eğitimi İçin Kitle Araçlarından Yararlanan Gelir Düzeyi Düşük Ülkeler Projesi" de, yine Kenya, Senegal, Hindistan gibi çeşitli ülkelerde uygulanmıştır. Radyo ve televizyonun kullanıldığı bu kampanyalarda da yine

başarılı sonuçlar alınmıştır (24).

"Açık Üniversite, uzaktan öğretim yaklaşımının kurumlaşma düzeyine erişmiş en etkili uygulamalarından biridir. Bu niteliğiyle Açık Üniversite, Britanya eğitim sisteminde, değişen toplum koşullarına karşılık olmak üzere, Devlet bilinci ve iradesiyle gerçekleştirilmiş en önemli yenilik olarak tanımlanmıştır."(25).

A. İNGİLTERE AÇIK ÜNİVERSİTE UYGULAMASI

Açık Üniversite, 1969 yılında bağımsız ve özerk bir kurum olarak kuruldu. Özde Açık Üniversite, toplumun demokratikleşme sürecini hızlandırmak, geçmişteki sosyal yapının eğitim yönünden yarattığı adaletsizlikleri ve eşitsizlikleri gidermek maksadıyla gündeme gelen ve sosyal hedeflere yönelik bir girişimdir.

"İkinci şans üniversitesi" diye adlandırılan bu üniversite, ülkenin en büyük üniversitesi durumundadır.

Açık Üniversite, bağımsız yetişkin öğrenciler için geliştirilmiştir. Kayıt için herhangi bir ön koşul yoktur.

(24) Daha ayrıntılı bilgi için bkz. İlhan ÖZDİL, Uzaktan Öğretim, An.Ü. Sosyal Bil. Enst. Sin-TV, 1983-1984 Öğretim Yılı Ders Notları.

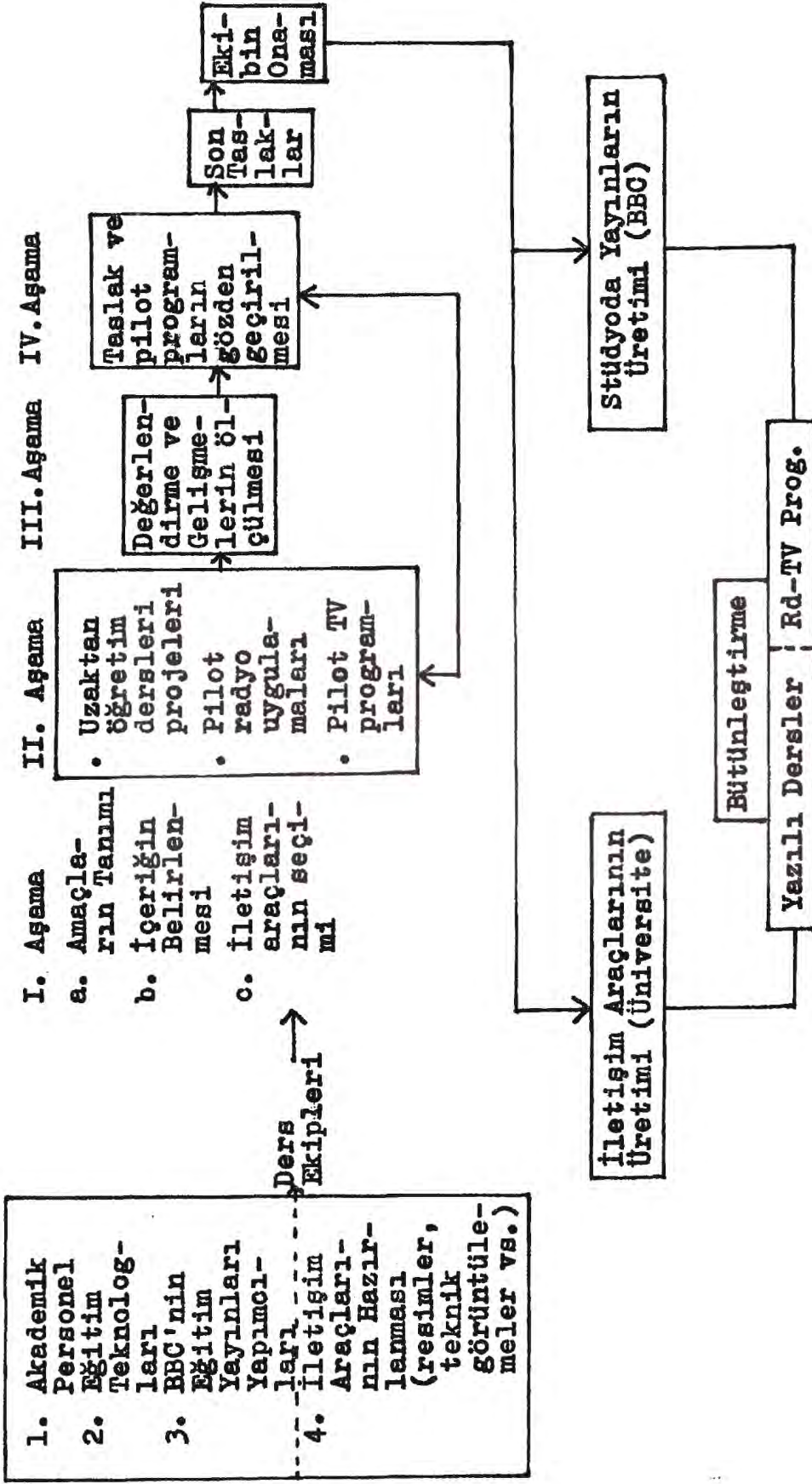
(25) y.a.g.k. sh.1.

Sadece İngiltere'de oturmak ve 21 yaşın üstünde olmak gerekmektedir. Sisteme giren yeni öğrenciler üç aylık bir deneme süresine tabi tutulurlar. Bu sürenin sonunda yaklaşık % 25'i programı terk etmektedir. Kalanların % 70'i programı tamamlamaktadır.

Açık Üniversite, normal olarak sistem dışına çıkmış ve tam gün çalışmakta olanların yüksek öğrenim gereksinimlerini karşılamak üzere değişik eğitim ortamlarına dayalı uzaktan öğretim sistemi geliştirmeyi amaçlayan bir girişimdir. Öğrenciye erişimde değişik uzaktan öğretim yöntemleri kullanılmaktadır. Basılı materyaller dersin en önemli öğelerinden biridir. Diğer taraftan hemen tüm dersler radyo ya da televizyon yayını ile birlikte düzenlenmektedir.

Açık Üniversite'de derslerin hazırlanması ve geliştirilmesine büyük önem verilmektedir. Ders hazırlanması ve geliştirilmesi ile ilgili süreç Şekil 1'de gösterilmiştir.

Yayın genellikle pazartesi cumaya kadar akşamları erken saatlerde (17.30-19.30), cumartesi ve pazarları da sabahları, kahvaltı zamanı yayınlanmaktadır. Tekrarlarla birlikte toplam, haftada 19 saat yayın yapılmaktadır. Yayınlar, yayın kaynak notları ile desteklenmekte, ülkenin çeşitli yerlerinde kurulmuş toplu izleme merkezlerinde izlenebilmektedir.

Şekil 1. Açık Üniversite'de Derslerin Hazırlanması ve Geliştirilmesi
 KAYNAK: Alişan HIZAL, Uzaktan Öğretim Süreçleri ve Yazılı Gereçler. AÜ Eğitim Fak.
 Yay. No: 122, Ankara 1983, sh.110.

Dersler, çok ortamlı öğretim setleri geliştirmek üzere bilgi ve becerilerini birleştiren ve diğer uzmanlar ile destek hizmet gören personelden oluşan ekipler tarafından hazırlanır. Bir ekip, aynı ya da farklı disiplinlerden akademisyenler, televizyon ve radyo programları, eğitim teknolojü, ders öğretmeni ve ders asistanı gibi uzmanlardan oluşmaktadır.

Açık Üniversite projesi, genel olarak üç yıllık bir eğitim planını gerektirmektedir. Kursların bitiminde öğrencilere şeref derecesi verilmektedir. Kurulduğundan bu yana düzenli olarak çalışmakta olan Açık Üniversite, kendine özgü teknolojileri ile lisans, yüksek lisans ve meslek sonrası eğitim yapmaktadır (27).

B. HİNDİSTAN RADYO İLE EĞİTİM ÇALIŞMALARI

Hindistan, radyo ve televizyonun eğitimde kullanıldığı ilk ülke olma açısından dikkat çeker. Bu ülkede radyo ile eğitim çalışmaları gibi, televizyon ile eğitim çalışmaları (örneğin: SITE-Öğrenci Televizyon Uydu Deneyimi) da önemli ve başarılı çalışmalardır. Ancak, çalışmanın kapsamından ötürü, yalnızca radyo ile eğitim çalışmaları incelenmiştir.

(27) Bu bölüm şu kaynaklardan yararlanarak hazırlanmıştır. Cevat ALKAN, Açık Üniversite, Ankara 1981; Aysel AZİZ, Radyo ve Televizyonla Eğitim. AÜ Eğitim Fak. Ankara, 1982.

Hindistan'da kitle iletişim araçlarıyla eğitim çalışmalarını, radyo ile başlamıştır. 1956 yılında UNESCO, FAO ve Hindistan Yayın Kurumu (AIR) nun işbirliğiyle radyo tarım formları kurulmuş, kırsal kesime yönelik yayınlara başlamıştır. 50 farklı lehçede yapılan bu yayınlar, günde 30 saate yakın yapılmıştır. İzlenme ortamını sağlamak amacıyla, Radyo Tarım Formlarına 200 bin radyo alıcısı dağıtılmıştır. Tarım yanında sağlık, eğitim, işbirliği gibi konulara da yer verilmiştir. Hindistan'da 1968 yılında, yayınların izlendiği 15 bin dolayında radyo tarım formu kurulmuştur.

Radyo yolu ile yapılan bu eğitimin etkinliğinin artırılması sonucu, radyo tarım formları ile izlemenin çok yararlı olduğu saptanmış, bu formların kullanıldığı yerlerde radyo ile eğitimin daha etkili olduğu görülmüştür. Bu başarılı sonuçlar ve teknolojik gelişmeler, daha sonraki çalışmaların televizyonla yapılmasına neden olmuştur (28).

C. İRAN AÇIK YÜKSEK ÖĞRETİM UYGULAMASI

İran'da Açık Üniversite ile ilgili ilk çalışmalar 1972 yılında başlamıştır. Üniversitenin kadro yetiştirim

(28) Bu konuda daha geniş bilgi için bkz. Aysel AZİZ, Radyo ve Televizyonla Eğitim. a.g.k. sh.164-165. İlhan ÖZDİL, Uzaktan Öğretim. a.g.k.

ve planlama çalışmaları, klasik üniversitelere verilmiştir.

Açık Üniversite; yüksek öğretim olanaklarını geliştirmek, profesyonel eğitim vermek, sürekli eğitimi sağlamak ve nüfusun eğitilmesi amaçlarıyla kurulmuştur.

Öğrenciler için hazırlanan plan ve programlar, ev ve iş yerlerine ulaşmayı sağlayacak nitelikte hazırlanmış, bunun için kitaplarda uygulamalı bilgilere yer verilmiş ve kendi kendine öğrenmeye dayanan bir biçimde hazırlanmıştır. Ders kitaplarını tamamlamak ve geliştirmek için radyo ve televizyon programları devreye sokulmuştur. Yayın araçlarının devreye sokulmasının diğer amaçları, bireyleri motive etmek ve öğrenmeye karşı ilgi uyandırmak, öğrencilere ilerlemeleri için yardım etmek, öğrencilere sisteme girmeden önce bilgi vermek ve akademik bilgiler yayınlamaktır.

Açık Üniversite'de değerlendirme yöntemleri önemle ele alınmış, bunun için yerel ve bölgesel eğitim merkezleri kurulmuştur. Bu merkezler ülkenin her yanına yayılmış ve buralarda uzmanlar görevlendirilmiştir. Yerel ve bölgesel bütün merkezlerde kitaplık, görme-işitme araçları, laboratuvar gereçleri tüm öğrencilere açık şekilde programlanmıştır.

1972 yılında hazırlıklarına başlanan İran Açık Üniversitesi'ne 1976 yılında öğrenci alınmıştır. (29)

(29) Bu konuda daha geniş bilgi için bkz. Sacide VURAL. YAYKUR Açık Yüksek Öğretim Okulu Öğrencilerinin Başarı ve Başarısızlıklarını Etkileyen Bazı Faktörlere İlişkin Bir Araştırma. Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 1978, sh.36-39

KISIM II

ANADOLU ÜNİVERSİTESİ AÇIKÖĞRETİM FAKÜLTESİ
UZAKTAN ÖĞRETİM ÇALIŞMALARI
VE
RADYONUN KULLANIMINA İLİŞKİN BİR MODEL GELİŞTİRİMİ

BİRİNCİ BÖLÜM

UZAKTAN ÖĞRETİM OLGUSU VE SÜRECİ

A. UZAKTAN ÖĞRETİMİN TANIMI VE OLANAKLARI

Günümüzde hemen her ülkede, çeşitli eğitim sorunlarıyla karşılaşmakta ve bu sorunlara çözüm aranmaktadır. Bu arayışlar bazı varsayımlara dayanmaktadır.

Bireyler, kendi yetenek ve eğitim isteklerine uygun eğitim olanaklarına gereksinim duyar. Geleneksel öğretim biçimleri, bu gereksinimleri tam olarak karşılayamamaktadır. Bunun sonucu olarak öğretim yöntemleri daha kişisel duruma getirilmeli ve bağımsız öğrenme olanakları geliştirilmelidir.

Bu varsayımlara ve bağımsız öğrenmeye dayanan bir sistem "Uzaktan Öğretim (Yunanca: Tele/Distance)" sistemidir.

"Uzaktan öğretim; geleneksel öğretme-öğrenme yöntemlerinin sınırlılıkları nedeniyle sınıf içi etkinliklerini yürütme olanağı bulunmadığı durumlarda, eğitim etkinliklerini planlayanlar ve uygulayıcılar ile öğrenciler arası iletişimin özel olarak hazırlanmış öğretim üniteleri ve çeşitli ortamlar yoluyla, belirli bir merkezden sağlandığı

bir öğretim yöntemidir" (30).

Genel olarak uzaktan öğretim sistemleri oldukça dağınık bir alana yayılmış bulunan ve değişik yaşam koşullarının etkisinde olan öğrenci topluluklarına hizmet eder. Bu öğrencilerin zamanlama ve yer bakımından geniş ölçüde bağımsız olmasını getirir. Sistemin dayandığı başlıca özellik "esneklik" dir.

18-23 Kasım 1979 tarihlerinde Birmingham'da yapılan "Yetişkinlerin Uzaktan Eğitimi" adlı uluslararası konferansta, uzaktan öğretimin şu sonuçları sağlayacağı kabul edilmiştir:

- a. Uzaktan öğretim, çok sayıda insanın sadece geleneksel yöntemler yoluyla gerçekleştirildiğinden daha süratle eğitimini sağlar.
- b. Yerinde kullanılması halinde, geleneksel yöntemlere oranla, daha ucuz eğitim olanakları sunar.
- c. Özellikle kırsal alanlarda kalkınmaya yardım eder.
- d. Başka yol ve yöntemlerle etkin olarak ulaşılmaması mümkün olmayan insanların her düzeydeki eğitimden yararlanmalarını kolaylaştırır (31).

(30) Cevat ALKAN. Açık Üniversite, a.g.k. sh.59.

(31) İlhan ÖZDİL ve Diğerleri, Uzaktan öğretimin...., a.g.k. sh.11.

Uzaktan öğretimin sağladığı bu olanakların yanında; yeni öğretim olanakları yaratma, eğitim ile iş istihdamı arasında bütünleşme sağlama, istemleri karşılayarak eğitimi demokratlaştırma, geleneksel eğitim sınırlarını aşarak, bireysel olgulara dönüklüğü sağlama, teknoloji ile eğitimi bütünleştirme, toplumsal gereksinimler ile bireysel gereksinimler arasında denge sağlama, öğrenci başına düşen harcamanın aza indirgenmesini sağlama gibi olanaklar da sayılmalıdır. Yine bu sistemin uygulanmasıyla kaynakların verimli kullanımı, ülkelerin yetişmiş elemanlarından ve var olan kurumlarından geniş kitlelerin yararlanması da olanaklıdır.

B. UZAKTAN ÖĞRETİMDE ÖĞRENME YÖNTEMİ

Uzaktan öğretim sistemleri, bağımsız öğrenme kuramına dayanan sistemlerdir.

"Bağımsız çalışma, proje çalışması ya da güdümsüz öğrenme gibi adlarla da anılan bu öğrenme türü, öğrencilerde girişim gücü, sorumluluk ve üzerinde çalıştığı konuyu anlama, davranışları geliştirmeyi amaçlayan; ve öğretmen gözetiminin hiç ya da pek az olduğu ve öğrencinin kendine sürdürdüğü bir öğrenme etkinliğidir." (32)

Bağımsız öğrenmede, geleneksel öğrenmede olduğu gibi öğretmen-öğrenci ilişkisi yoktur. Öğretmenin olmayışının

(32) Cevat ALKAN, Açık Üniversite. a.g.k. sh.61.

eksiklikleri, uzaktan öğretimde öğrencinin bireysel bağımsızlık ve eleştirel yargılama yeteneği kazanmasıyla karşılanır. Bu tür öğrenme yoluyla öğrenci, çeşitli kaynaklardan aktif olarak bilgi alma ve soruşturma etkinliklerini sürdürerek bu yetenekleri kazanır.

Uzaktan öğretim sistemlerinde öğretim süreçleri, kendine özgü nitelikler taşımaktadır. Bu sistemlerde uygulanan öğretim süreçleri,

1. Basılı materyallerle öğretim,
2. Yayın yoluyla öğretim,
3. Yüzyüze öğretim olmak üzere üç boyutluluk taşır.

Bağımsız öğrenme bu üç boyutlu sistem üzerine kurulmuştur(33).

Bağımsız öğrenme, genellikle öğrencilerin güdülenmesini gerçekleştirmeye ve insangücünün gereksiz kullanımını azaltmaya önem verir. Bunu da kişisel etkinlikler sunarak, öğretimin hız ve düzeyini öğrencinin bireysel gereksinimlerine göre ayarlayarak gerçekleştirmeye çalışır. Öğrencilerin sınıf içinde duydukları tedirginlikleri azaltarak eğitim olanaklarından daha eşit koşullar altında ve daha sürekli yararlanmayı sağlar. Bağımsız öğrenme teknikleri, tekdüze uygulamaları ortadan kaldırma eğilimindedir. Bu öğrenme sürecinin dayandığı ilkeler şunlardır:

(33) Öğretim süreçlerinde kullanılan materyaller, "Uzaktan öğretimde kullanılan materyaller" bölümünde açıklanacaktır.

- a. Bir öğrenci ne öğrenirse öğrensin kendisi için öğrenmek zorundadır -kimse öğrenme işlevini öğrenci adına yüklenemez-.
- b. Her öğrenci kendi öğrenme hızına göre öğrenir; ve her yaş grubunda bireylerin öğrenme hızları arasında büyük farklılıklar vardır.
- c. Her öğrenme basamağının hemen güçlendirilmesi veya pekiştirilmesi halinde bir öğrenci daha çok ve daha iyi öğrenir.
- d. Kendi öğrenmesinin sorumluluğunu üstlenmesine olanak verilmesi halinde, öğrenci daha çok motive edilmiş olur; yani daha çok öğrenir ve öğrendiğini daha çok hatırlar tutar (34).

C. UZAKTAN ÖĞRETİMDE KULLANILAN MATERYALLER

Uzaktan öğretimde, öğretim süreçlerinde çok boyutluluk vardır. Öğretim materyalleri; temel öğrenme ortamı sağlama ve bilgi verme işlevlerini gerçekleştirmek amacıyla kullanılmaktadır. Bu nedenle, sistemlerde özenle üzerinde durulması gereken bir konudur.

Kullanılan materyaller, üç ana grupta toplanmaktadır:

(34) İlhan ÖZDİL, Uzaktan öğretim, a.g.k. sh.2

1. Basılı materyaller: Uzaktan öğretim sistemi için özel olarak hazırlanmış öğretim ünitelerinin yazı, şekil ve fotoğraflar şeklinde basılmasıyla oluşturulur. Sistemde, öğrencilere düzenli aralıklarla gönderilir. "Mektupla Öğretim" diye de adlandırılır. Basılı materyaller; ders kitabı, kitap setleri, önerilen okuma parçaları, çalışma klavuzu ve açıklama formlarıdır. Plaklar, ses bantları-kasetler, slayt ve filmler de bu gruba girer. Bir uzaktan öğretim sisteminde, amaca ve koşullara göre tümü ya da seçilenler kullanılır.

Basılı materyallerin en önemli özelliği, istendiğinde başvurabilme olanağıdır. Ancak bilgilerin durağanlığı ve eskimesi de sözkonusudur.

Basılı materyallerin işlevlerinin başında bilgi verme gelir. Temel öğrenme ortamı sağlama, öğrencinin bağımsız öğrenme yeteneklerini geliştirme, inceleme yapma-problem çözme alışkanlığını kazandırma ve pratik çalışmaya yöneltme gibi işlevleri de, uzaktan öğretim sistemleri için önem taşıyan işlevleridir.

2. Yayın araçları (Radyo-Televizyon): Yayın araçlarının uzaktan öğretim sistemlerinde önemli yerleri vardır. Bu araçlarla yapılan eğitimde, sistem için özel olarak hazırlanmış öğretim üniteleri, radyo ve televizyon aracılığıyla öğrencilere ulaştırılır. Radyo ve televizyon programları, bağımsız öğrenme, güdülemeye dayalı olarak hazırlanır.

Yayın araçlarından radyo bilgi aktarımında geniş kitlelere ulaşmasıyla, uzaktan öğretimde önemli yararlar sağlar. Bu sistemdeki öğrencilerin çoğunun kapıldığı yalnızlık duygusunun giderilmesini sağlar. Güvenilir bir kaynak olarak görüldüğünden, özellikle yetkin kişilerin öğrencilere seslenmesi, tavır değişikliğine yol açabilir. Televizyona oranla daha düşük maliyetli ve çabuk olması, kullanım olanaklarını arttırır.

Televizyonun özellikleri radyonunkileri de kapsamının yanında, görsel olanakları nedeniyle, görüntüye dayanan konuların anlatılmasında önemli yer tutar.

Bu iki araç da güncellikleri, yaşamdan yansımalar, örnekler taşıması özelliğiyle de öğretimde etkindirler.

Yayın yoluyla yapılan eğitimin işlevlerinin başlıcaları; bilgi vermek, öğretimi desteklemek ve zenginleştirmek, yönlendirme ve rehberliktir.

3. Yüz-yüze öğretim: Uzaktan öğretimde yüz-yüze ilişkisi, basılı materyaller ve yayın yoluyla yürütülen eğitim etkinliklerini tamamlamak ve geliştirmek üzere; öğrenci ile öğrenci ve öğrenci ile öğretmen arasında etkileşimin sağlandığı bir ortamdır.

Uzaktan öğretimde, sınırlı bir yüz-yüze ilişki bile, etkinliği arttırıcı bir öğedir. Eğitim etkinliği için, yüz-yüze ilişkide de, öğreticiyi tanıma ve saygı duyma önemlidir.

Yüz-yüze öğretimin işlevlerinin başında, diğer ortamları pekiştirme gelir. Öğrenci-öğrenci ve öğrenci-öğretmen ilişkilerinin kurulmasıyla, dolaylı eğitim ile direkt eğitim bütünleştirilir. Böylece de, iki yönlü bir iletişim ve etkileşim sağlanmış, geri besleme alınmış ve öğrenci davranışları bir ölçüde denetim altına alınmış olur.

Uzaktan öğretimde, tüm bu materyallerin birbirleriyle ilişkilendirilerek kullanılması, tek tek taşıdıkları sakıncayı ortadan kaldırarak bütünleşmeyi sağlar. Ayrıca öğrencilere, değişik araçlar arasında seçim yapma olanağı tanınır. Bu araçların nasıl ilişkilendirileceği, ağırlığın hangisinde olacağı, sistemin kullanıldığı alanın amaçları, ülke koşulları, öğrenci gruplarının özellikleri gibi birçok değişkene bağlıdır. Önemli olan materyalleri doğru ve yerinde kullanmaktır.

İKİNCİ BÖLÜM

AÇIKÖĞRETİM FAKÜLTESİ (AÖF)

A. AÖF'İNİN AMAÇLARI VE UYGULAMA ALANLARI

1982-1983 öğretim yılında öğretime başlayan Açıköğretim Fakültesi'nin amacı, Devletin kısıtlı kaynaklarını en verimli şekilde kullanarak eğitim-öğretimi yaygınlaştırmak ve yükseköğrenim düzeyine gelmiş gençlere fırsat eşitliği yaratabilmek için, çağdaş iletişim ve eğitim tekniklerini hizmete koyarak, eğitim hizmetlerinin en uzak alanlara kadar ulaştırılmasını sağlamaktır.

Açıköğretim Fakültesi, yaygın-örgün bölümü, dört yıl süreli lisans eğitimi vermektedir. Üniversite Seçme sınavlarıyla öğrenci alan fakültenin iki bölümü vardır:

1. İş İdaresi
2. İktisat

Her iki bölüm öğrencileri 1. ve 2. sınıfta ortak dersler okumakta, 3. sınıfta ise bölümlerine göre dersleri ayrılmaktadır.

B. AÖF'İNİN HEDEF GRUPLARI

Fakültenin öğrenci grubu, diğer yüksek öğrenim kurumlarından farklılık göstermektedir. Bir ortaöğretim

kurumunu bitiren tam zamanlı öğrencileri kapsar. Özellikle işe girmiş çalışan yarı zamanlı öğrenciler, çalışan ya da çalışmayan yetişkinler ve hem çalışıp hem okumak isteyen öğrenciler bu fakültenin hedef gruplarını oluşturur.

Bunların yanında ekonomik ve sosyal nedenlerle bulunduğu şehirde (köy, kasaba vs.) okuma olanağı bulamayan öğrencilere de hizmet götürmeyi amaçlar.

Hedef grup kapsamına tam olarak girmese de, Fakülteye kayıtlı olmayıp da, kendi bilgi ve kültür düzeyini geliştirmek isteyenlere yayın araçları yoluyla hizmet götürmektedir.

C. AÖF İLE İLGİLİ YASAL DÜZENLEMELER

Açıköğretim Fakültesi, adından da anlaşılacağı gibi Anadolu Üniversitesi'nin bir alt birimi, üniversiteye bağlı bir fakültedir.

"Açıköğretim Fakültesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İletişim Fakültesi'nin katılmasıyla kurulmuş ve rektörlüğe bağlanmıştır" (35).

"Halen Anadolu Üniversitesi AÖF'inde uygulanan, merkezi açıköğretimdir. Merkezi Açıköğretim bu fakültede ülke

(35) Resmi Gazete, sayı: 17760, Tarih, 20.7.1982

çapında sürdürülür. Bu tür açıköğretimin hangi alanlarda sürdürüleceği, üniversitenin önerisiyle, YÖK tarafından kararlaştırılır" (36).

"Açık öğretimde öğrenci kapasitesi, sürdürülme esasları, kullanılacak sistem ve gereç, ilgili üniversitenin yetkili organları tarafından tespit edilir."

Açıköğretimde uygulanacak öğretim programı, örgün öğretimde uygulananlarla kapsam olarak aynıdır.

Açıköğretim yapılan her birimde Açıköğretimin öğrenci işleri ile görevli bürolar kurulur." (37)

TRT ile olan ilişkiler, her yıl düzenlenen protokollerle sağlanır. Buna göre hazırlanan programlar TRT Televizyonundan yayınlanır.

D. AÖF'DE UYGULANAN YÖNTEM VE TEKNOLOJİLER

Açıköğretim Fakültesinde üç grup materyalden de yararlanılmaktadır. Bu materyaller, öğretim süreçlerini oluşturmaktadır.

1. Fakülte öğrencileri için hazırlanan basılı materyaller, uzaktan öğretim sisteminin gereklerine göre

(36) Resmi Gazete, sayı: 17860, Tarih, 6.11.1982

(37) Resmi Gazete, sayı: 17860, Tarih, 6.11.1982

<u>Kullanılan Materyaller</u>	<u>Öğrencilerden Beklenen</u>
1. Basılı materyal	Sistemli okuma, alıştırmaları
a. Hazırlanmış kitap setleri yapma, soruları cevaplandırma.	
b. Tavsiye edilmiş okuma parçaları ve kitaplar	
c. Tanıtıcı ve yönlendirici broşür (Açıköğretim Fakülteniz ve Siz)	
d. Anadolu Gazetesi	
e. Danışmanlık hizmetlerini öğrenciye ileten program materyalleri	
f. Yönetimle ilişkileri düzenleyen materyaller	
g. Öğrenci klavuzu	
2. Televizyon-Radyo	Düzenli izleme, dinleme
a. Ders programları	
b. Tanıtıcı programlar	
3. Akademik Danışmanlık ve Uygulama hizmetleri	Öğretim elemanları ile iletişim, diğer öğrencilerle buluşup tanışma, kurslara devam.

hazırlamaktadır. Kitap setleri, haftalık ünitelere bölünmüştür. Her ünitenin girişinde; ünitenin kavranma koşulları, konunun amacı ve ünitenin çalışılmasına ilişkin uyarılar yer almaktadır. Ünite aralarında, öğrencileri düşünmeye yönlendiren sorular, saptamalar vardır. Ünite sonlarında kısa

bir özet verilmiş ve konuya ilişkin test tipi sorular hazırlanmıştır. Her konuyla ilgili yararlanılabilecek kaynaklarla, kavram dizinleri yer almaktadır. Bu kitap setleri, ya öğrencilerin adreslerine PTT kanalıyla postalanmakta, ya da danışma bürolarına gönderilmektedir. Kitap setleri dışındaki basılı materyaller, öğrencileri yapmaları gerekenler ve hakları konusunda bilgilendirmek, çeşitli konularda yönlendirmek, fakülte ile ilişkilerini sağlamak amacıyla hazırlanmaktadır.

2. Hazırlanan televizyon programları, tüm ders ve üniteleri kapsamaktadır. Birer ünite olarak hazırlanan programlar, uzman kişilerce anlatılmaktadır. Bu uzmanlar gerek üniversite bünyesinde görev yapan, gerekse de Türkiye'nin değişik üniversitelerinde görev yapan öğretim üyeleridir.

Televizyon programları, Radyo ve Televizyon Prodüksiyon Merkezi tarafından hazırlanmakta, sunuşta anlatımın yanı sıra görsel öğelerden de yararlanılmaktadır. TV programları TRT televizyonlarından cumartesi-pazar gündüz, diğer günler ise TRT yayınları başlamadan önce yayınlanmaktadır. Programlar, ders kitaplarındaki akışı izlemektedir. Amaç, konuların daha iyi anlaşılmasını sağlamaktır.

Açıköğretim Fakültesinde radyo, 1983-1984 öğretim yılında hizmete girmiştir.

AÖF İngilizce radyo programları televizyonda yayınlanan İngilizce programları, radyoda yayınlanan İngilizce

programları ve İngilizce kitapçıklar, Açıköğretim Yabancı dil eğitiminin üç halkısını oluşturmaktadırlar.

Radyo yayınları öğrenilenleri tekrar etme ve pekiştirme olanağı hazırlamaktadır. Hem kulağı, hem dili İngilizce'ye daha fazla alıştıırma fırsatını sunmaktadır. Her hafta televizyon programlarında üzerinde durulan temel kavramlar, gramer yapıları ve deyimler radyo programlarında tekrar edilmektedir. Böylece belirli kavramların, dilbilgisi özelliklerinin ve günlük yaşamda sık kullanılan deyim ve kelimelerin açıklamaları verilmektedir. Sonuçta, radyo programlarında amacın, İngilizce iletişim becerisi kazandırmak olduğunu söyleyebiliriz. Bunun gerçekleşmesi için öğrencilerin televizyon, radyo ve kitapları birarada kullanması gerekmektedir. Böylece öğrenim daha sağlıklı ve verimli olacaktır.

Radyo İngilizce programları, BBC'nin hazırladığı "Follow Me" dizisinin Türkçe'ye uyarlanmış şeklidir. Önce özgün metinler İngilizce'den Türkçe'ye çevrilmektedir. Türkçe'ye çevrilmiş metinler, televizyon programları, kitapçıklar gözönünde bulundurularak değiştirilmekte ve Türkçe'nin özellikleri, Türkçe'nin özellikleri dikkate alınarak uyarlanmaktadır. Bu amaçla bazı bölümler çıkarılmakta, yeni bazı bölümler ilave edilmektedir. Hazırlanan metinler radyo dili ve anlatımı açısından, tüm programların bütünlüğü açısından da düzenlenmektedir.

Türkçe metin Anadolu Üniversitesi Ses Stüdyosunda seslendirilmektedir. Programlarda belirli aralıklarla ayunlaştırılmış bölümlere yer verilmektedir. Bu bölümler BBC tarafından hazırlanmış ve bant halinde gönderilmiştir. Türkçe bölümleri seslendirmede genelde 2 bayan ve 1 erkek sesi kullanılmaktadır. Gerekli olduğu zaman başka seslere de yer verilmektedir. Bayanlardan bir tanesinin görevi sunuculuktur ve dinleyici ile ilişkiyi sağlamaktır. Türkçe konuşmalar, açıklamalar bu sunucu tarafından seslendirilmektedir. Diğer 2 kişi de İngilizce bölümleri seslendirmektedir.

İngilizce programları, Açıköğretim sinyal müziğiyle başlar, daha sonra program sinyali yer alır. Bu sinyal Follow Me'nin özgün müziğidir. Sinyallerden sonra, her programın başında o gün neler öğrenileceği öğrencilere duyurulur. Örneğin: " 'What Are They Doing?' adlı bugünkü programımızda 'zamanlar'ı öğreneceğiz sevgili dinleyiciler. Bu programımızda şimdiki zamana, geniş zamana ve yakın gelecek zamana yer vardık.", "Bu ilk programımızda kendimizi tanıtmayı, bu konuyla ilgili sorular sormayı, selamlaşmayı ve 10'a kadar saymayı öğreneceğiz."

O gün öğrenileceklerin duyurulmasından sonra, o günkü konuyla ilgili ilk ayunlaştırılmış bölümler yer almaktadır. Yine programın akışı içerisinde belirli aralıklarla başka ayunlaştırılmış bölümlere de yer verilmektedir. Bu bölümlerde geçen yapılar o gün öğrenilenlerle ilgilidir. Bu yapılar öğrencilere teker teker açıklanır. Açıklamalar sırasında

çeşitli alıştırmalara da yer verilmektedir. Örneğin, öğrencilerden sorulan sorulara kendi kendilerine cevap vermeleri veya verilen cevaplara göre sorular yöneltmeleri istenmektedir. (Örnek için bkz. Ek 3, örnek 1,2,3) Alıştırmalardan bazılarında BBC'nin orijinal bantları kullanılmaktadır. Alıştırmalar uzun veya kısa olabilmektedirler. Bazen öğrenciden tek bir soru sorması ya da cevaplama da istenebilmektedir. Genellikle de karşılaştırma yapmaları için doğru karşılıklar söylenmektedir.

Programlarla ilgili alıştırmaların bir kısmı da kitaplarda yer almaktadır. Radyodan, öğrencilere kitaplarındaki hangi alıştırmayı, ne zaman yapacakları hatırlatılmaktadır. Bu alıştırmalar, genellikle oyunlaştırılmış bölümlerle ilgili olmaktadır. (Örnek için bkz. Ek 3, örnek 4,5)

Kitapta yer alan alıştırmaların bir bölümü de şekiller kullanılmak suretiyle düzenlenmiştir. (Örnek için bkz. Ek 3, örnek 6) Tüm alıştırmalar kısa sürede cevaplanabilecek, belki sadece işaretlemeyi gerektirecek alıştırmalardır.

Programlar sırasında öğrencilerden bazı cümleleri tekrar etmeleri de istenmektedir.

Programlarda, mümkün olduğunca dinleyiciden etkin olması beklenmektedir. Yapılan alıştırmalar, program dili, kitapla ilişki, tekrarlamalar hep bunu gerektirmektedir.

Programlarda ortamlar hazırlanmakta, yerler, roller

belirtilmektedir. Dinleyici düşünsel düzeyde hep bir eylem içindedir. Örneğin, lokantaya gider; yolda bir arkadaşıyla karşılaşır; bir ev kiralamaya gider; Amanda'nın yerini alır, Jane'in sorularını cevaplar, iş görüşmeleri yapar vb.

Programlarda dikkat edilen noktalardan biri de programların bütünlüğüdür. Dil ve akış açısından olsun, içerik ve biçim açısından olsun bu noktaya dikkat edilmektedir.

Bu amaçla programların bir bölümünde bir önceki programda öğrenilenler çeşitli konuşmalar dinletilerek hatırlatılmaktadır. Yine, önceki programlara göndermeler yapılmaktadır. Yani öğrenilenler üzerine yeni şeyler katılmaya çalışılmaktadır.

Bir tek programın bütünlüğü açısından da, her programın sonunda o gün öğrenilenler dinletilen konuşmalarla tekrar edilmektedir.

3. Akademik Danışmanlık ve Uygulama Hizmetleri:

Açıköğretim Fakültesi, eğitim-öğretim danışmanlığı için bölgesel merkezler kurmuştur. Bu merkezler yüz-yüze eğitim ve danışmanlık gereksinimlerinin karşılanmasıyla görevlidir. Bu merkezlerdeki üniversitelerde düzenlenen programlarla, öğrenci-öğretmen ve öğrenci-öğrenci ilişkileri kurulmakta, konular anlatılmakta, öğrencilerin anlayamadıkları yerler tekrar edilmekte, sorular yanıtlanmaktadır. Bazı derslere ilişkin uygulamalar da bu hizmetlerin kapsamındadır.

Bunların dışında öğrenci ile Fakülte arasında iletişimi sağlamak amacıyla 19 öğrenci bürosu kurulmuştur. Bunların 18'i Türkiye'de, biri de Kıbrıs/Lefkoşe'dedir.

AÖF uzaktan öğretim yöntem ve teknolojileri dünyadaki uygulamalarla karşılaştırıldığında, sistemlerde radyo kullanımının televizyonla birlikte ele alındığı, AÖF'de ise böyle olmadığı görülüyor.

AÖF ile diğer sistemler arasındaki büyük farklardan biri, izleme merkezleri konusunda. Diğer sistemlerin tümünde toplu izleme merkezleri önemle ele alınıp, bu merkezler uzmanlarla araç-gereçle geliştirilirken AÖF'de böyle merkezlerin olmadığı görülüyor. Oysa bu merkezler, eğitsel yararlarının yanında, çift yönlü iletişimi sağlamada da yararlı merkezlerdir.

İngiliz Açık Üniversitesinde ders geliştirme süreci üzerinde önemle durulmakta, araştırmalar yapılmakta ve geniş bir ekip çalışması yürütülmektedir. Özellikle eğitim teknolojileriyle birlikte çalışma ilkesi benimsenmiştir. AÖF çalışmalarında, program geliştirmede eğitim teknolojilerinden yararlanmama, bir eksiklik olarak görülmektedir.

Yayınlarla ilgili bir konu da, süreler ve yayın tekrarı ile ilgilidir. İngiliz Açık Üniversitesinde tüm yayınlar (radyo-televizyon) tekrarlanmaktadır. Böylece yayınların daha çok öğrenciye ulaşması amaçlanır. Bu durumda AÖF uzaktan öğretim çalışmalarının süre artışı ve tekrar yayın için

ayrı bir eğitim kanalı (radyo-televizyon) gereksinimi ortaya çıkmaktadır.

E. AÖF'DE DEĞERLENDİRME

Açıköğretim Fakültesinde değerlendirmenin bir boyutu, öğrenci başarısının değerlendirilmesidir. Sınav değerlendirmesi "Anadolu Üniversitesi, Açıköğretim Fakültesi, Merkezi Açıköğretim Lisans ve Sınav Yönetmeliği" maddelerine göre yapılmaktadır.

Sınavlar; ara sınavlar, yılsonu ve bütünleme sınavlarıdır. Sınavların düzenlenmesi, uygulanması, değerlendirilmesi ve duyurulması Anadolu Üniversitesi Rektörlüğü ile ÖSYM Başkanlığı arasında yapılan protokole göre yürütülmektedir.

Değerlendirmenin bir başka boyutu da, öğrencilerden gelen mektuplar yoluyla yapılmaktadır. Ayrıca akademik danışmanlık hizmetleri sırasında da toplu değerlendirmeler alınmaktadır.

F. AÖF'DE OKUTULAN DERSLER

Dört yıl süreli öğretim veren Açıköğretim Fakültesinde, her iki bölüm de ilk iki yıl aynı dersleri görmektedir. Bunlar:

I. Sınıflar için,

1. İş İdaresinin Temel Kavramları
2. İktisada Giriş
3. Genel Muhasebe
4. Davranış Bilimlerine Giriş
5. Temel Hukuk
6. Genel Matematik
7. Yabancı Dil (İngilizce)
8. Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi

II. Sınıflar için,

1. İş İdaresi
2. İktisadi Analiz
3. Muhasebe Uygulamaları
4. Kamu Maliyesi
5. Ticaret Hukuku
6. İstatistik
7. Yabancı Dil (İngilizce)
8. Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi'dir.

Üçüncü yıl, İş İdaresi ve İktisat Bölümlerinin dersleri farklılaşmıştır.

III. Sınıf-İş İdaresi Bölümü

1. İşletme Finansmanı
2. Pazarlama
3. Maliyet Muhasebesi

4. Türk Vergi Mevzuatı
5. Türkiye'nin İdari Yapısı
6. İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku
7. Yabancı Dil (İngilizce)
8. Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi

III. Sınıf-İktisat Bölümü

1. Para ve Banka
2. Uluslararası İktisat
3. Türk Vergi Mevzuatı
4. Devlet Bütçesi
5. Türkiye'nin İdari Yapısı
6. İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku
7. Yabancı Dil (İngilizce)
8. Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

RADYO MODEL GELİŞTİRİMİ

A. AÖF'DE RADYO TEKNOLOJİK OLANAKLARI

Açıköğretim Fakültesi, uzaktan öğretim çalışmalarında radyonun kullanımı, öncelikle teknolojinin varlığını gerektirir. Fakültenin teknolojik yapım olanakları bu açıdan ele alınmıştır.

Açıköğretim Fakültesi, Radyo ve Televizyon Prodüksiyon Yapım Merkezi'nde iki radyo stüdyosu (ses stüdyosu) vardır. Bu stüdyolar iki bölümden oluşmuş ve bölümler arasında intercom (haberleşme) sistemi kurulmuştur. Stüdyoların bir bölümünde konuşmacıların seslendirme olanakları sağlanmış, diğer bölüm teknik araçlara ayrılmıştır. Stüdyoların birinde sekiz, diğerinde altı kanaldan kayıt yapma olanağı sağlayan mikserler bulunmaktadır. Bu mikserler aracılığıyla, sesler istenilen biçimde ve düzeyde kaydedilebilmektedir.

Ses stüdyolarında toplam dört adet tam profesyonel band kayıt cihazı bulunmaktadır. Ampex firmasının ürünü olan bu cihazlar (Ampex ATR 800) 1984 yılında İngiltere'den alınmıştır. Tam profesyonel olan bu cihazlarla mono ve stereo kayıt yapılabilen, geniş montaj olanakları kullanılabilir.

Cihazların üçü bir stüdyoda bulunmakta, bu stüdyo kayıt ve montaj çalışmalarında kullanılmaktadır. Bir cihazın bulunduğu stüdyoda ise yalnız ses kayıt işlemleri yapılabilmektedir.

Yine her iki stüdyoda, birer pikap bulunmaktadır. Pikaplardan biri tam profesyonel olup, 1985 yılında alınmıştır. Stereo olan bu pikap, her türlü kayıt işlemine elverişlidir.

Stüdyolarda bulunan bu sabit cihazlardan başka, televizyon dış kayıtlarında kullanılan iki adet Nagra marka band kayıt cihazı bulunmaktadır. Bu cihazlar, radyo programlarında, stüdyo dışı kayıtlarda kullanılmaya elverişlidir. Gerektiğinde baterye, gerektiğinde elektrikle çalışmaları pratik kullanım olanakları sağlamaktadır.

Yine dış kayıtlarda kullanılan bir band kayıt cihazı da Stellowax marka, portatif cihazdır. Dört kanallı bir pico (küçük) mikser de dış kayıtlarda kullanılmaktadır. Bu cihazlar da hem baterye hem de elektrikle çalışabilmektedir.

Stüdyolarda her türlü ve çok sayıda mikrofon bulunmaktadır. Mikrofonlar, yapılarına göre kondansatör ve dinamik olarak gruplanmakta; yönlerine göre ise tek yönlü, iki yönlü ve çok yönlü olarak ayrılmaktadır.

Televizyon ve radyo program yapımlarında kullanılmak üzere Ampex ve Scotch firmasına ait boş bantlar bulunmaktadır.

Ses bantları 2400, 1800, 1200 ve 600 feet uzunluklarındadır.

Merkezin bünyesinde yedi adet ses uzmanı ve ses operatörü görev yapmaktadır.

Ses stüdyolarının birinde seslendirme olanaklarının yanında, çeşitli efekt olanakları (kapı, cadde, zil, kum vb.) da sağlanmıştır. Bu efektler, seslendirme anında verilebilmektedir.

Radyo-Televizyon Prodüksiyon Merkezi'nde bir Müzik ve Efekt arşivi kurulmuştur. Bu arşivde müzik ve efekt bantları ve plakları, türlerine göre sistemli olarak sınıflandırılmıştır. Arşivde yaklaşık 300 plak ve 280 band bulunmaktadır. Son çalışmalarla band ve plak arşivinin genişletilmesi amaçlanmaktadır. Bu arşivde band ve plak dinleme ve seçme olanakları da sağlanmıştır.

AÖF'de varolan bu teknolojik yapı radyonun uzaktan öğretim çalışmalarında kullanılması için gerekli olanakları sunmaktadır. Bu olanaklar kullanılarak, bir radyo programı herşeyiyle üretilebilir. Yalnızca, stüdyoların dış sesleri geçirmeme konusunda geliştirilmeleri gerekmektedir.

B. AÖF'DE RADYO KULLANIMININ YARARLARI VE DİĞER EĞİTİM ORTAMLARIYLA EŞGÜDÜMÜ

Açıköğretim Fakültesi uzaktan öğretim çalışmalarında, daha önce belirtildiği gibi; basılı materyal, yüz-yüze

öğretim ve televizyondan yararlanılmaktadır. Radyo bu sistem içinde yalnızca destekleyici bir araç olarak, dil (ingilizce) derslerinde kullanılmaktadır. Bir başka deyişle, radyonun eğitim olanaklarından tam olarak yararlanılmaktadır.

"Uzaktan öğretimde, birden çok mediyı birarada kullanmanın, tek bir medianın kullanıldığı duruma göre daha iyi sonuç vereceğini düşünmek yerinde olur. Bunun çeşitli nedenleri arasında şunları sıralayabiliriz: Daha çok araç kullanıldığında daha çok zevk alarak ve neticede daha iyi öğrenilir. Çeşitli araçlar karşılıklı olarak birbirinin etkilerini kuvvetlendirirler. Kişilere göre bu medialardan bazen biri, bazen öteki daha etkilidir. İngiltere'de uzaktan öğretimin öğrencileri üzerinde yapılan bir araştırmada, daha çok media kullanan öğretimin üstünlüğü saptanmıştır. Birden çok media kullanan bir program, tek bir medianın kullanıldığı programa göre daha etkili olabilecektir." (38)

Dünyadaki uzaktan öğretim uygulamalarına bakıldığında sistemlerde radyo, televizyon ile birlikte yer almakta ve bu araçtan geniş şekilde yararlanılmaktadır.

(38) Hilary PERRATON, "Uzaktan Öğretim Üzerine Bir Kuram Denemesi", Çev: Dr. Lütü Özbilgin, Eğitim ve Bilim, Eylül 1983, sayı 45, sh.45.

Cevat Alkan'ın yaptığı uzaktan eğitim sistemlerinin karşılaştırıldığı bir araştırmada (39), öğretim yöntemleri türleri incelenmiş ve öğretim süreçlerinde çok boyutluluk olduğu saptanmıştır. Sistemlerde kullanılan yayın yoluyla öğretim uygulamalarında ise radyo, birinci sırada yer almıştır.

Radyo ve televizyonun diğer eğitim ortamları ile birlikte kullanılmasına ilişkin olarak Romanya'da yapılan araştırmalar 1972 ve 1977 yılları arasında yürütülmüştür. Bu araştırmalardan elde edilen sonuçlara göre, televizyon ve radyo programları eğitim aracı özelliklerini taşıdığında, iyi tanımlanmış işlevler ve diğer ortamlarla birlikte kullanılmak koşuluyla, programların eğitim süreçlerine olumlu katkıda bulunduğu ve etkililiği arttırdığı açık olarak görülmüştür (40).

Çilenti de, çok araçlı öğretim konusuna şöyle değinmiştir: "Her zaman tek bir mesajla bir davranış değişmesi oluşturmak mümkün olmaz. Çoğu zaman bir davranış değişmesinin oluşturulması yani, herhangi bir şeyin öğretilebilmesi, birden fazla mesajın peşpeşe gönderilmesiyle gerçek-

(39) Cevat ALKAN, Acık Üniversite, a.g.k.

(40) Cevat ALKAN, Radyo ve Televizyonun Diğer Eğitim Ortamları ile Birlekte Kullanılması. Ankara 1979, (Çoğaltma) sh.11.

leştirilebilir. Şu halde öğrencilere birşeyin öğretilmesi, onların çoğu zaman birden fazla yaşantı geçirmelerini gerektiyor demektir.⁽⁴¹⁾

Bu araştırmalar ve görüşler, radyonun AÖF uzaktan öğretim çalışmalarında kullanılmasının yararlarını göstermektedir.

Uygulanmakta olan uzaktan öğretim çalışmalarının etkinliğini arttırmak, başarı oranının yükselmesini sağlamak açısından AÖF'de radyonun kullanılması, çok yönlü yararlar sağlayacaktır. Bu yararlar Çizelge 4'de gösterildiği gibi; ekonomik ve eğitsel yararlar olarak sınıflandırılabilir.

ÇİZELGE 4

AÖF'DE RADYO KULLANIMININ YARARLARI

R A D Y O P R O G R A M L A R I	
Ekonomik Yararlar	Eğitsel Yararlar
TV Program yapımıyla karşılaştırıldığında <ul style="list-style-type: none"> . İnsangücü . Parasal harcamalar . Zaman . Araç-gereç harcamalarından tasarruf	Öğrenci açısından <ul style="list-style-type: none"> . Yeni bir öğrenme ortamı . Güncellik-örnekleme . Sisteme güven duyma Öğretim açısından <ul style="list-style-type: none"> . Değişik ortamlardan verilen bilgilerin tekrarı-pekiştirilmesi

(41) Kamuran ÇİLENTİ, Eğitim Teknolojisi. Kadioğlu Mat. Ankara, 1979, sh.29.

Ekonomik Yararlar

AÖF'de her ders için, Unite sayısınca basılı materyal ve televizyon programı hazırlanmaktadır. Televizyon programlarının yapım maliyeti, gerek kaynak, gerek insan-gücü açısından oldukça yüksektir. Bu açıdan bakıldığında kimi derslerin tamamı ya da belli bölümlerinin (42) radyo programı olarak sunulması, ekonomik yararlar sağlayacaktır. Bir radyo programının yapım maliyeti, her açıdan televizyona oranla düşüktür.

Eğitsel Yararlar

Konuya bu açıdan bakıldığında, öncelikle öğrenciye bir seçenek daha sunulmuş olacak, öğretime çok boyutluluk getirilecektir. Öğrenci kendi olanakları doğrultusunda, sunulan seçenekleri değerlendirme şansı bulacaktır.

Radyo ile verilecek dersler aracılığıyla, öğretime güncel bir nitelik kazandırılmış olunacaktır. Öğrencinin öğretmeninin sesini, ulusal radyo gibi güvenilir bir kaynaktan duyması, kendinin yalnız olmadığına inanmasına ve sisteme daha bir güven duymasına yardımcı olacaktır.

Öğrenme açısından tekrarın önemli bir konu olduğu düşünülürse, radyonun öğretimde bu amaçla kullanılması, etkinliği arttırıcı bir öge olacaktır.

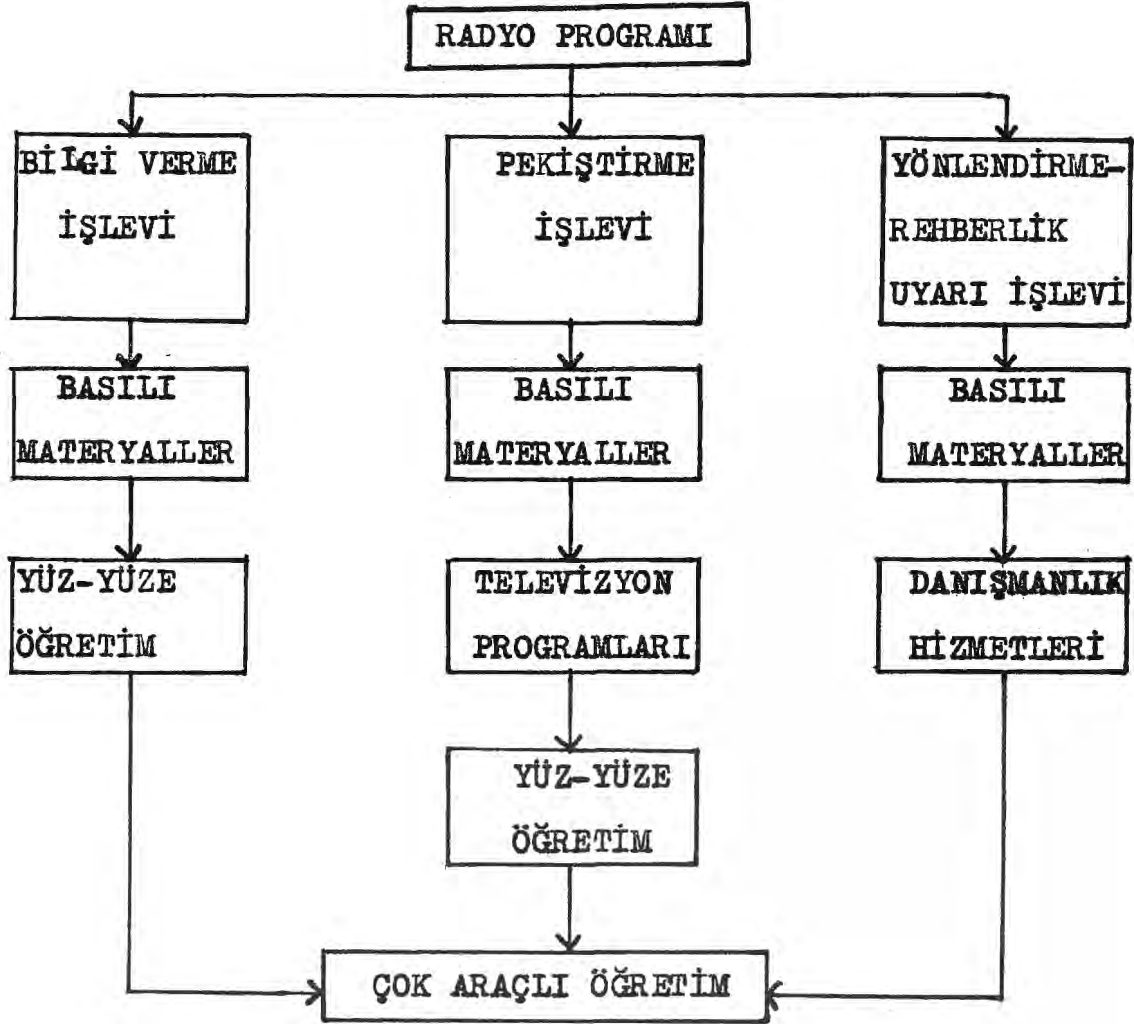
(42) Bu konu "Program Konusu Seçme Ölçütü" bölümünde açıklanacaktır.

Uzaktan öğretim sistemlerinde yayın yoluyla öğretimin işlevleri şöyle sıralanmaktadır: (43)

1. Öğretimi destekleme, zenginleştirme
2. Bilgi verme
3. Yönlendirme, rehberlik, uyarı
4. Açıklama, açıklık getirme
5. Özetleme
6. Pekiştirme
7. Güdüleme, ilgi uyandırma
8. Boşlukları doldurma
9. Çalışma hızı empoze etme
10. Bir kaynağı geniş kitlelere götürme
11. Tutum değiştirme
12. Ulaşılması ve izlenmesi güç olgu ve olanakları sunma.

Yayın yoluyla öğretim işlevlerinin önem dereceleri, uzaktan öğretim sistemlerinin yapılarına göre değişebilir. Bu işlevleri AÖF açısından ele aldığımızda, radyonun nasıl işlev kazanacağı ve bu işlevlerin, diğer öğretim ortamlarıyla eşgüdümünün nasıl sağlanacağı şekil 2'de gösterilmiştir.

(43) Alişan HIZAL, Uzaktan Öğretim Süreçleri ve Yazılı Gereçler. a.g.k. sh.57.

Şekil 2. Radyonun işlevleri doğrultusunda diğer öğretim ortamlarıyla eşgüdümü

1. Öğretimi destekleme, zenginleştirme: Hızal, bu işlevin, en çok benimsenen işlev olarak kabul edildiğini belirtmektedir. Radyonun da öğretim süreçlerine katılması yoluyla, çok araçlı bir uzaktan öğretim sisteminin bir yönü daha tamamlanmış olacaktır. Çok araçlı öğretimde belirli eğitsel amaçlara ulaşmak için bireylere kazandırılacak

içeriğin iletilmesinde değişik araç ve gereçlerin iletişim kapasite ve olanakları gözönünde bulundurulularak birbirlerini tamamlayacak biçimde kullanılması hedeflenmiş bulunmaktadır.

2. Bilgi verme: AÖF derslerinden, radyo yoluyla verilmeye uygun olanlar, televizyon yoluyla değil, radyo yoluyla verilebilir. Bu yolla öğrencilere iletilmek istenen bilgilerin aktarımı sağlanır. Radyo yoluyla bilgi verme, kimi dersler-konular için bazıları materyaldeki kapsamın aynıını verme biçiminde olabilir. Bir ders kapsamındaki konuların tümü, öğrenme açısından aynı kolaylığı taşımayabileceği gibi, önem dereceleri de değişebilir. Bu tür önemli ya da açıklanması gereken konular, radyo aracılığıyla verilerek öğrenmeyi; hatırd tutmayı kolaylaştırır, konunun önemine dikkati çeker.

3. Yönlendirme-rehberlik-uyarı: Rehberlik, öğrencinin yönlendirilmesi gibi konular, uzaktan öğretimde özellikle üzerinde durulması gereken bir konudur. Bağımsız öğrenen birey, yüz-yüze eğitimde olduğundan daha fazla rehberliğe gereksinim duyar. AÖF'de danışma büroları, Anadolu Gazetesi gibi çeşitli yollarla bu tür çalışmalar yapılmaktadır.

Radyonun fakültede bu doğrultuda kullanılması, öğrenciler açısından yararlı olacaktır. Öğrencileri ilgilendiren ders dışı her türlü bilgi, radyo aracılığıyla kısa

sürede onlara ulaştırılabilir. Özellikle ilgili kişilerin yapacağı açıklamalar, öğrencilerin bilgilenmesini ve yönlendirilmesi sağlayacaktır. Türkiye'de daha önce uygulanan uzaktan öğretim çalışmalarının başarısızlık nedenleri arasında öğrencilerle iletişimsizliğin önemli bir rolü olduğu düşünülürse, bu konunun ne denli önemli olduğu daha iyi anlaşılacaktır (Bkz. Türkiye'de uygulanan uzaktan öğretim çalışmaları).

Gerektiğinde, derslere ilişkin çalışma yöntemleri konusundaki bilgiler de radyo aracılığıyla verilebilir.

Öğrencilerin zaman zaman anlayamadığı, öğrenmek istediği konular olabilir. Danışma merkezleri bu tür konularda yardımcı oluyorsa da, istenen bilgileri radyodan sunarak hem aynı sorunu paylaşan öğrencilerin büyük çoğunluğuna ulaşılmış, hem de sorunun farkında olmayan öğrenciler uyarılmış olacaktır.

Uzaktan öğretimde amaçlara ulaşıp ulaşılmadığının değerlendirilmesi konusunun önemi açıktır. Radyonun bu işlev doğrultusunda kullanımıyla, bir anlamda geri besleme de alınmış olacak ve bu süreç hızlandırılacaktır.

Yönlendirme, rehberlik, uyarı amaçlı bir program, her iki haftada bir periyodik olarak hazırlanabilir. Öğrencilerden sisteme ilişkin sorunları, öğrenmek istedikleri, olumlu-olumsuz eleştirileri, beklentileri istenebilir. Hem bunlarla ilgili açıklamalar, hem de fakültenin iletileri programın akışı içinde planlanarak sunulabilir.

4. Pekistirme: AÖF'de televizyon aracılığıyla verilen kimi dersler, aynı kapsamla radyo yoluyla yinelenerek, pekiştirilebilir. Bu yolla, diğer kaynaklardan edinilmiş bilgiler yinelenerek, öğrenme kolaylığı sağlanabilir. Uygulamada, İngilizce programları, basılı materyal doğrultusunda hem TV hem de radyodan yayınlanmaktadır. Ancak burada radyo, pekiştirici bir işlev yüklenmiştir. Yayın, önce TV sonra radyo şeklinde gerçekleşmektedir.

Radyonun pekiştirme amacıyla kullanılması durumunda dikkat edilmesi gereken konu, TV yayınlarıyla konu ve zaman koşutluluğunun sağlanmasıdır. Kapsam dışına çıkılmamasına da dikkat edilmelidir.

Radyo AÖF'de bu işlevler doğrultusunda kullanıldığında öğrencilerin güdülenmesinde, konuyu öğrenme isteği yaratarak bilgilerinin genişlemesini sağlayabilir. Aynı zamanda çalışma hızı empoze etme, öğrencileri programlı çalışmaya alıştırmaya yardımcı olur. Bilgilerin daha geniş kitlelere ulaşmasını sağlar. Ülkemizde radyo yayınlarının ulaştığı alan ve nüfusun, TV yayınlarının ulaştığı alan ve nüfusa göre daha geniş olduğu düşünülürse, radyo programlarının daha geniş öğrenci kitlesine ulaşmanın olanaklı olduğu ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle de radyonun dinlenme olanakları, televizyona oranla çok daha fazladır. Bu nedenle de radyonun kullanımının eğitimin etkinliği açısından gerekli görülmektedir.

C. AÖF İÇİN HAZIRLANACAK RADYO EĞİTİM PROGRAMLARINA İLİŞKİN YAPIM SÜRECİ

a. Yayın Öncesi Hedef Grup Araştırması

Radyo Televizyon izleyici araştırmaları gruplanmasında 'Program ön araştırmaları' adıyla belirtilen bir araştırma türü, gerek yayıncıların, gerekse program planlaması yapanların en çok gereksinme duyduğu bir araştırma türüdür.

"Bunda amaç, programların sesleneceği hedef dinleyici-seyirci kitlesinin genel bilgi derecesinin saptarmasıdır. Kuşkusuz yapılan bu tür araştırmalarda genel bilgi derecesi yanında, hedef kitlenin ilgi, değer ve beceri düzeyi de ölçülür. Elde edilen araştırma sonucu verilere dayanılarak programların hazırlanmasına, hedef izleyicinin büyük bir kısmının gereksinmesini karşılayıcı nitelikte programlar yapılmaya çalışılır." (44)

Bu araştırma türü AÖF uzaktan öğretim çalışmalarına uygulandığında daha farklı bir anlam kazanacaktır. Fakülte bünyesinde kurulacak bir araştırma grubu, bu ve diğer aşamalardaki araştırmaları yürütebilir. Radyo programları

(44) Aysel AZİZ, "Radyo ve Televizyon İzleyici Araştırmaları", SBF BYYO Yıllık 1974-1976, Ankara, 1977 sh.255

yapılmadan önce, AÖF öğrencilerinin tümüne bir ön araştırma sormacası gönderilmeli, onlardan bu sormacayı doldurup geri göndermeleri istenmelidir.

Bu araştırma aracılığıyla öğrencilere kimi derslerin radyo programları şeklinde sunulacağı açıklanmalı ve onların beklentileri öğrenilmelidir. Beklentilerinin yanında öğrencilerden programların etkinliğini arttırıcı öneriler de istenmelidir.

Bu araştırmanın asıl bilerleyeceği konu, programların yayın saati ve günü olmalıdır. Öğrenciler bu programları hangi saatler içinde ve hangi günlerde dinleyebileceklerini belirtmeli, program zamanlaması bu doğrultuda yapılmalıdır. Böyle bir araştırma yapılmaksızın yayınlanacak radyo programlarının öğrencilerin büyük çoğunluğuna ulaşması şansa kalmış olacaktır.

Aynı araştırma aracılığıyla, öğrencilerin televizyon programlarının dil ve anlatımını, televizyon öğretmenlerinin öğrenciye yaklaşım biçimi gibi konuları eleştirmesi istenebilir. Öğrencilerin bu doğrultuda yapacakları eleştiriler, radyo programlarının dil ve anlatım yapılarının oluşturulmasında yardımcı olacaktır. Aynı veriler televizyon programlarının yeniden düzenlenmesi amacıyla da kullanılabilir.

Öğrencilerin televizyondan yayınlanan hangi derslerin radyodan yayınlanmasını uygun gördükleri konusunda

yapacakları öneriler de, radyodan yayınlanacak derslerin seçiminde yardımcı olacaktır.

b. Program Konusu Seçme Ölçütü

Uzaktan öğretim çalışmalarında, hangi içeriğin hangi araçla verileceği konusu çok önemlidir. İçeriğe uygun araç seçiminin titizlikle belirlenmesi ve araçların birlikte planlanması gerekir.

Burada Açıköğretim Fakültesi, uzaktan öğretim çalışmalarındaki dersler gözönüne alınarak, belirgin seçme ölçütleri üzerinde durulacaktır.

Radyodan yayınlanacak bir programın seçimindeki en belirgin ölçüt, sözel anlatıma uygunluktur. Bazı dersler görüntüsel özellik taşımamakta, yalnızca sözel anlatıma dayanmaktadır. Bu tür dersler televizyondan verildiğinde yalnızca konuşan bir kişi görünmekte, görüntü zenginleştirme çabarıyla gereksiz görüntüler verilmektedir. Sözel ağırlığı olan ve radyodan verilebilecek kimi dersler şunlardır: (Tüm sınıflar için)

Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi

Davranış Bilimlerine Giriş

Temel Hukuk

İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku

Türkiye'nin İdari Yapısı

Türk Vergi Mevzuatı

Tamamiyle sözel anlatıma dayanan bu derslerin basılı materyallerle birlikte radyodan yayınlanması yeterli olacaktır.

Yalnızca radyodan yayınlanacak bu tür derslerin yanında hem radyo, hem televizyondan yayınlanacak derslerin başında yabancı dil dersleri gelmektedir. Uygulamada olduğu gibi dil derslerinin radyodan verilmesi, konuşma ve anlama yeteneğini geliştirmeye yardımcı olur. Aynı uygulama, daha sonraki yıllarda programa konulacak yabancı dil dersleri için de uygulanmalıdır.

Hem sözel, hem görsel anlatıma dayanan dersler için de (radyonun işlevlendirilmesi bölümünde 'pekiştirme' bağlamında belirtildiği gibi) sözel anlatıma dayanan ve yinelenmesi gereken konular saptanabilir. Bu saptamayı basılı materyali hazırlayan ve televizyon programında ders öğretmenlerin yapması gerekir.

Programların seçilmesinde bir başka ölçüt de derslerin yalnızca öğrenci kitlelerini değil, daha geniş kitleleri ilgilendirmesi olabilir. Bu, fakültenin asıl amaçları kapsamında olmamakla birlikte, hazırlanan programın yetişkin eğitime de katkıda bulunması açısından düşünülebilir. Örneğin "İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku" "Türkiye'nin İdari Yapısı" gibi dersler, bu tür derslerdir.

c. Pilot Uygulama Çalışması

"Yayına hazır duruma gelen bir radyo ya da televizyon eğitim programının yayından önce belli bir izleyici topluluğuna gösterilmesi ve bu topluluğun, programlarla ilgili görüşlerinin bilimsel yollarla ölçülmesi" olarak tanımlanabilir (45).

Yayın öncesi hedef grup araştırması yapıldıktan sonra elde edilen veriler değerlendirilmeli; bu veriler ve kurumca yapılan planlamalar doğrultusunda, radyodan yayınlanması amaçlanan derslere ilişkin örnek programlar hazırlanmalıdır.

Bu programlar TRT ile gerekli işbirliği sağlanması durumunda, planlanan yayın saatlerinde ve günlerinde yayına sokulmalıdır. Yayın öncesi öğrencilere, bu programları dinlemeleri ve gönderilen sormacayı doldurmaları istenmeli ve bu sormacanın önemi konusunda bilinçlendirilmelidirler.

Sormacada programların yayın saati, dil ve anlatımı, içerik ve biçimine ilişkin değerlendirme bölümleri yer almalıdır. Bu sormacanın tüm öğrencilere değil, seçilecek örneklem grubuna uygulanması yeterli olacaktır. Önemli olan örneklemin, evreni temsil etmesidir. Öğrenciler,

(45) Mahmut Tali ÖNGÖREN, "Kitle Haberleşme Araçları ile Eğitim Plânı İçinde Radyo ve Televizyonun Yeri", SEF BYYO Yıllık 1973, sh.129.

programları dinledikten sonra gerekli değerlendirmeleri yapıp, bunları kuruma göndermelidir. Araştırma grubunca gözden geçirilerek değerlendirecek bu veriler, programların anlaşılabilirliğinin ve öğretici niteliğinin saptanmasında yardımcı olacaktır. Bu araştırmalar sonucu hazırlanacak programlar, öğrencilere daha sağlıklı ve etkili biçimde ulaşacaktır.

Pilot uygulama alışması, TRT Kurumuyla işbirliği durumunda, özellikle yayın saati ve günü konusu değerlendirilmiş olacak, değişik yerlerdeki kişilere ulaşılmış olunacaktır. Ancak böyle bir çalışmada zaman ve ilişkiler açısından sorunlar çıkabilir. Böyle bir durumda pilot uygulama çalışması bir başka biçimde gerçekleştirilebilir. Bir dinleme merkezinde toplanacak ğrenci grupları yoluyla değerlendirme çalışması yapılabilir. Bu merkezde etkinliği ölçülecek radyo programları dinletilerek, öğrencilerin değerlendirmeleri alınabilir. Bu yolla da hazırlanan programların onlara seslenip seslenmediği, anlaşılabilirliği ve öğretici niteliği saptanabilir.

d. Dizi Kimliklerinin Hazırlanması

Yayın ncesi hedef grup araştırması ve pilot uygulama aşamalarından sonra, seçme ölçütü de göz ntne alınarak radyodan hangi derslerin, hangi işlevle yayınlanacağı kesin olarak belirlenebilir. Derslere ve amaçlara karar verildiğinde yapılması gereken, ders programlarına ilişkin

dizi kimliklerinin hazırlanmasıdır. Bu kimlik, programın her açıdan tanımlanmasına, tek tek programların bir amaç doğrultusunda, aynı ilkeler ışığında hazırlanmasına olanak sağlar (Örnek için bkz. Ek.2). Bir dizi kimliğinde yer alması gereken bilgiler şunlardır:

Programın adı

Programın konusu

Programın amacı

Yayın dönemi

Periyodu

Yayın günü

Yayın saati

Süresi

Yayın yeri

Yapım özellikleri

Konu dökümü

Açıköğretim Fakültesi, uzaktan öğretim öğrencileri açısından programın yayın günü ve saati özellikle önem taşımaktadır. Bu nedenle araştırma sonuçları değerlendirilmeli, öğrencilere mümkün olduğunca ulaşılabilecek bir zamanlama yapmalıdır. Yayın saati konusunda dikkat edilmesi gereken bir başka nokta da TRT'nin zorunlu haber saatleri, reklam kuşakları gibi saatleriyle program saatlerini çakıştırmamaktır.

Programlaların yayın yeri TRT olacaktır.

Dizinin konu dökümlerinin hazırlanması, programcı dışında, öğrencilere ulaştığı zaman yararlı olacaktır.

Radyo programlarının etkinliğinin önkoşulu, dinleyici kitleyi haberli kılmasıdır. Öğrenciler, yayınlanacak programlar konusunda bilgilendirilmelidir. Yayın öncesinden başlayacak çalışmalarla, radyo yayınlarının yapılacağı duyurulmalı, öğrencilerin bu yayınlardan nasıl yararlanaacağı açıklanmalı, yayınlanacak derslerin amaç ve işlevleri konusunda öğrenciler bilinçlendirilmelidir.

Televizyon programlarıyla birlikte, yayınlanacak radyo programları, saat, gün ve konu olarak öğrencilere ulaştırılmalıdır.

e. Radyo Eğitim Programı Biçimi

AÖF uzaktan öğretim çalışmaları için hazırlanacak radyo programları, karma biçim olarak hazırlanmalıdır. Karma biçimli programlar, değişik biçimlerin birarada kullanıldığı programlardır.

"Uzun süreli, kuşak niteliğindeki eğitsel yayınlarda bu biçim kullanılmaktadır. Bu biçimde hazırlanan programlarda izleyiciyi sıkmamak, dikkatini toplamasına yardımcı olmak amacı ile konu aralarına ya da bir konunun bölümleri arasına, o izleyici grubunun hoşlanacağı türden müzik konulmalıdır. Tersine yapıldığı durumlarda, eğitsel

amacın gerçekleşmesi kolay olmaz." (46)

AÖF için hazırlanacak karma biçimli radyo eğitim programlarında yer alabilecek biçimler çizelge 5'de gösterilmiştir (47).

ÇİZELGE 5

AÖF RADYO EĞİTİM PROGRAMI, PROGRAM BİÇİMİNDE YER ALAN BİÇİMLER

KARMA PROGRAM BİÇİMİ				
Düz Anlatım Konuşma	Karşılıklı konuşma-Soru-Cevap	Dramatize-Oyun	Röportaj	Diğer öğeler
<ul style="list-style-type: none"> . Radyo öğretmeni . Sunucu 	<ul style="list-style-type: none"> . Uzman . Yetkili . Uygulayıcı . Sunucu 	<ul style="list-style-type: none"> . Oyuncular . Müzik . Efekt 	<ul style="list-style-type: none"> . Uzman . Yetkili . Öğrenci . Halktan kişiler . Sunucu 	<ul style="list-style-type: none"> . Müzik . Efekt

(46) Aysel AZİZ, Radio Programcılığı Ders Notları, BYYO 1979-80 Ders Yılı sh.29. (Çoğaltma)

(47) Sınıflama Aysel AZİZ, y.a.g.k.

1. Düz anlatım-konuşma: Bir konunun yetkili-uzman bir kişi tarafından anlatılması AÖF uzaktan öğretim radyo programlarının tümünde yer alacak bir biçimdir. Bu anlatıcı radyo öğretmeni olarak adlandırılmıştır. Doğrudan öğretici niteliği nedeniyle anlatım, bu programların temelini oluşturacaktır. Diğer biçimler anlatımı desteklemek amacıyla kullanılacaktır.

Bu programlarda anlatıcı, radyo öğretmeni ve sunucu olarak ikiye ayrılabilir. Sunucunun, programı sunma dışında anlatıcı olarak işlevi, programın özet ve tekrar bölümlerini sunmaktır (48).

2. Karşılıklı konuşma-soru-cevap: Bu biçimde, anlatılacak konuyla ilgili bir uzmanla (yetkili) karşılıklı konuşma yapılır. Programda işlenecek konuyla bağlantılı olarak bu konuda bilgi verebilecek, örnekler getirebilecek ve uygulama alanında çalışan kişilerden yararlanılabilir.

3. Dramatize-oyun: Programlar içinde, bazı konular bölümler oyunlaştırılarak verilebilir. Önemli olan oyunlaştırmanın iyi olması ve konuyu tam olarak anlatabilmesidir. Radyo programlarında bazı konuları somutlaştırmaktır, güncel yaşamdan örnekleme yapmak amacıyla, oyunlaştırılmış bölümler yer alabilir. Bu biçim akılda kalıcı ve ilgi çekici olması nedeniyle öğretimde kullanılabilir.

(48) Bu konuya "Radyo Eğitim Programı Sonuç Biçimi" bölümünde değinilecektir.

4. Röportaj: Programlarda, çeşitli kişilerin (uzman, öğrenci, halktan kişiler vb.) görüşlerini vermek amacıyla bu biçim kullanılabilir. Bir konuya değişik bakış açıları bu biçimle yansıtılabilir ve doğrusu belirlenebilir. Çeşitli kişilerin görüşlerinin programda yer alması, öğrencinin programa katılımı açısından yararlıdır.

Karma bir programda bu biçimlerin hepsi ya da bazıları kullanılabilir. Hangilerinin ne oranda kullanılacağını program konusu doğrultusunda belirlenecektir. Dikkat edilmesi gereken bir konu, bu biçimleri yalnızca programı zenginleştirmek, tekdüzelikten kurtarmak amacıyla kullanmak, gerçekten öğretici olduğuna inanıldığında kullanmaktır.

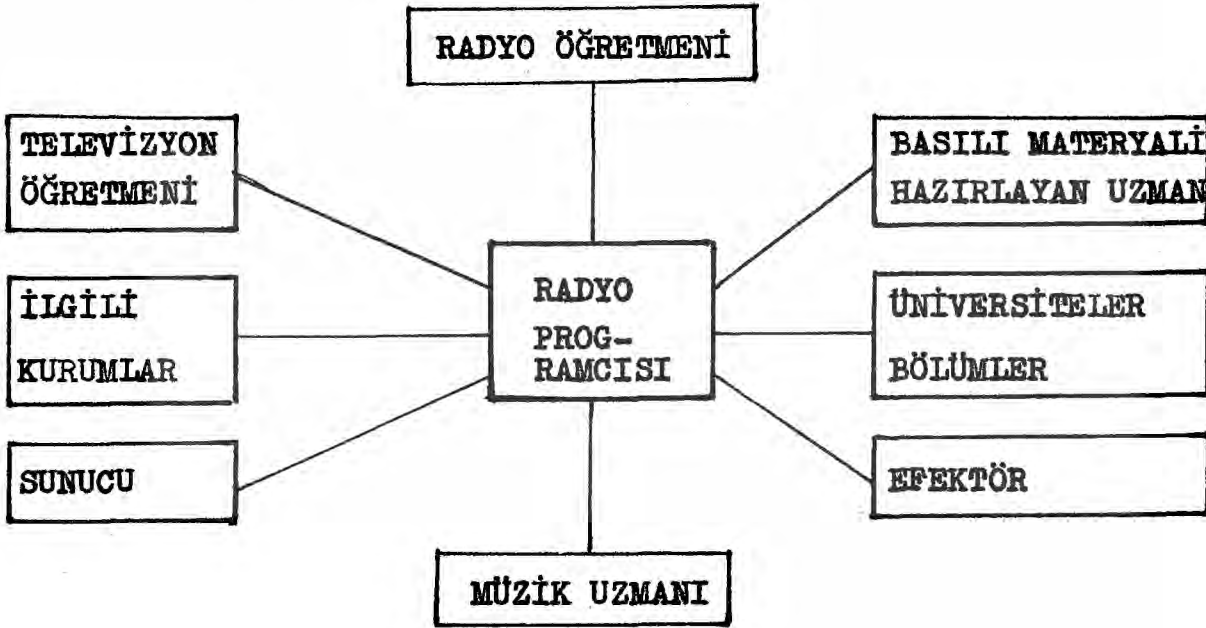
f. Malzeme Toplama ve Seçimi

Yayın öncesi hedef grup araştırması ve pilot uygulama sonrası, AÖF uzaktan öğretim programının; radyodan, hangi amaçla, hangi derslerinin yayınlanacağı saptanmış, dizi kimlikleri hazırlanmıştır. Artık yapılacak olan her ders dizisi için tek tek programlar hazırlanmasıdır. Hazırlanacak programın konusu ve süresi bellidir. Bu aşamada yapılması gereken tek bir program için araştırma yapmak; bir başka deyişle malzeme toplamak ve seçmek olacaktır. Malzeme toplama aşamasından önce, radyo öğretmeni tarafından hazırlanmış konu metni olmalıdır.

Toplanacak malzemenin türü; dizi kimliğinde yer alan ilkeler gözününe alınarak ve programın konusu doğrul-

tusunda belirlenmelidir. Program öğretim amacıyla hazırlandığı için, araştırmanın ve seçilecek malzemenin önemi büyüktür.

Bu aşamada radyo programcısının kuracağı ilişkiler üzerinde durmak gerekir. Program yapım hazırlıkları aşamasında, radyo programcısının ilişki kurması gereken kişiler şekil 3'de gösterilmiştir.

Şekil 3. Radyo programcısının malzeme toplama aşamasında ilişki kurması gereken kişiler

Malzeme toplama aşamasında yapılacak ilk şey, basılı materyali hazırlayan öğreticiyle ilişki kurmaktır. Öğrencilere ulaşan ilk içerikleri hazırlayan ve konuya hakim olan odur. Onun ve radyo programcısının birlikte öneriler geliştirmesi daha yerinde olacaktır. Eğer programı radyodan

sunacak kişi de basılı materyali hazırlayan kişi ise, tüm araştırma aşamasınca bu ikili bağıntı koparılmamalıdır.

Dersi radyodan anlatacak kişi farklıysa, araştırma aşamasında onunla da ilişki kurulmalı ve önerileri alınmalıdır. Radyo programı, televizyonda yayınlanan bir dersin pekiştirilmesini amaçlıyorsa, televizyonda anlatan öğreticiyle de ilişki kurulmalıdır.

Bu doğrultuda neler yapılabileceğini, programda nelere yer verebileceğini kabaca saptayan programcı, gerekiyorsa çeşitli kurumlar, Üniversiteler-Bölmeler, kamu ya da özel kuruluşlarla ilişkiye geçebilir. Konuyu müzik, efekt gibi unsurlarla zenginleştirecekse, bu konuda araştırma yapmalıdır. Görüşme, röportaj gibi anlatıcı dışı ses kullanılacaksa, kimlerle hangi konuda, ne kadar süreyle görüşme ya da röportaj yapacağını belirlemelidir. Programda oyunlaştırılmış bölümler yer alacaksa, bu konudaki çalışmalar yapılır. Mümkünse bir dramaturga danışılabilir. Oyuncu seçimi de bu aşamada yapılmalıdır.

Program araştırması ve malzeme seçimi aşamasında önemli olan; elde edilen malzemenin programın amacına gerçekten uygun olup olmadığını saptamaktır. Malzemenin gereksiz bölümlerini atmak ve malzemeyi amaç doğrultusunda kullanmak, bilgi ve deneyim gerektirir. Bu yüzden programcı, işbirliklerini aksatmamalıdır. Çünkü amaç dışı kullanımlar, gereksiz süslemeler ilgili dağıtıp, dinleyicinin algılama düzeyinin düşmesine neden olabilir.

g. Radyo Eğitim Programı Metninin Yazımı

AÖF uzaktan öğretim çalışmaları için hazırlanacak radyo programı metni yazılmadan önce, programcının elinde, işlenecek konunun metni vardır. Bu metin radyo öğretmeni tarafından hazırlanmıştır. Toplanan malzeme, döküman ve diğer bilgiler de hazırdır. Bütün bunlar, metin yazma aşamasında radyo metni haline getirilmelidir.

Konu ve malzeme doğrultusunda, programın biçimi programcının kafasında önceden oluşacaksa da, biçim metin yazma aşamasında kesinlik kazanacaktır. Metni hazırlayan programcı, gerek duyduğu zaman radyo öğretmeniyle ilişki kurmalı, metin yazımı sonrası ortak değerlendirme yapılmalıdır (49).

Metin yazımı sırasında programcının içerik ve dil ile ilgili dikkat etmesi gereken konular vardır (50).

h. Radyo Eğitim Programı Sunuş Biçimi

Açıköğretim radyo programlarının, genelde sunuş biçimi şöyle olmalıdır:

(49) Bu konu "Radyo Eğitim Programı Denetimi" konusunda açılacaktır.

(50) Bu konu "Radyo Eğitim Programı Sunuş Biçimi" konusunda incelenecektir.

Açıköğretim sinyali

Ders sinyali

Sunucu-özet

Anlatıcı (Radyo öğretmeni-Konu)

Sunucu-özet

Ders sinyali

Açıköğretim sinyali.

Sinyaller, her programda tanıtıcı bir öge olarak yer almalıdır. Açılış ders sinyalinde, dersin adı ve o günkü konunun adı verilmeli, ders kapanış sinyalinde ise, program yapımcısı ve teknik yapımcı verilmelidir.

Program sunucusuyla, anlatıcının farklı sesler olmalarına dikkat edilmelidir. Örneğin anlatıcı erkekse, sunucu bayan olmalıdır. Sunucu, programı açan, geçen programın özetini veren, program arasında zaman zaman tekrar ve açıklayıcı bölümler veren, ve program sonunda toparlama yapan kişidir. Anlatıcı da, asıl programın konusunu aktaran kişidir. Anlatıcı, konusunda uzman bir akademisyen olabileceği gibi, bilgisi ve deneyimlerinden yararlanılabilecek biri olabilir. Anlatıcının ses özellikleri, anlatım yeteneği dikkate alınmalıdır. Anlatım da, metin okunuyor izlenimi yaratmamalı, karşılıklı konuşma havası içinde olmalıdır.

Programın bu akışı içerisinde müzik ve efekt kullanımı olabilir. Müzik, açılış-kapanış sinyalleri yanında

geçişini sağlama, duygusal ve psikolojik ortam yaratma, vurgulama gibi amaçlarla kullanılabilir.

Efektler; konunun geçtiği yerin tanımlanmasında, atmosfer yaratmak amacıyla, zaman belirtmek, ritm ve tempo yaratmak amaçlarıyla kullanılabilir. Ancak, kesin bir zorunluluk olmadıkça efekt kullanılmamalıdır. Kullanıldığında ise anlaşılır olmasına ve zamanında kullanılmasına dikkat edilmelidir.

na. Dil Özellikleri

Yalnızca radyo yolu ile eğitimde değil, uzaktan öğretim çalışmalarının tümünde amaç, nitelikli ve etkin eğitim yapmaktır. Eğitimin niteliğini etkileyen etmenlerden biri iletişimdir. Sağlıklı bir iletişimde birçok etmen rol oynar. Bir radyo programında, sağlıklı iletişimin ilk koşulu da uygun dil kullanımınıdır. Radyo programlarında, dil konusu üzerinde durulması gereken noktalar vardır.

"Radyo dili diye birşey vardır. Radyo yaydığı sesle (söz, müzik, efekt) yazı dizgesinden ya da konuşmadaki söz dizgesinden daha farklı bir sembeler toplamıyla iletmektedir mesajı. Bu iletimde, radyo yazarının elektronik iletişim aracının kendisine sağladığı olanakları olabildiğince uyumlu ve ölçülü kullanması, hedef kitle tarafından mesajın doğru algılanmasını sağlayacak bir bağlamda sunması

gerekir." (51)

Sözcüklere yüklenen anlam, kaynak ve hedef arasında birşeyler yitirebilir. Kimi zaman anlam törpülenir, kimi zaman biçim değiştirir, başka kılıklara girer. Anlamı iletme için sözcükler araç olarak kullanılır. Sözcükler, hedef kişilerin yaşantılarındaki deneyimlere göre anlamlandırılır. Bu nedenle hazırlanacak programlarda dili kullanırken, öncelikle öğrencilerin iyi tanınması gerekir.

Radyonun tek aracı sestir. Eğitim programının dinleyiciye tam olarak ulaşması, yani yoğun bir iletişim gerekir. Radyo dilinin, eğitim programlarında eğitmek-öğretmek gibi işlevsel bir görevi vardır. Amaç, program süresince bilgiyi tam ve doğru aktarmaktır. Bunun için programlarda kullanılacak dil; olabildiğince anlaşılır, sade ve açık olmalıdır. Uzun tümceler yerine kısa ve tek bir iletiyi kapsayan tümceler kullanılmalıdır. Uzun tümceler, söylenişi güç ve uzun sözcükler programda yer almamalıdır. Bağlaçlar az olmalı, tümceler bir duyuşta anlaşılır nitelikte olmalıdır. Çünkü dinleyicinin, aynı tümceyi tekrar dinleme olanağı yoktur.

(51) Hüsamettin ÜNSAL, Radyo-Televizyon Yazarlığı. (Yardımcı Ders Notları). Ege Ün. BYYO, İzmir, 1983. sh. 12 (Çoğaltma).

Soyut kavramlardan olabildiğince kaçınılmalı, somut kavramlara yer verilmelidir. Soyut kavramlar kapalı, anlaşılması güç kavramlar olduğundan, dinleyicide anlama güçlüğü yaratacak, etken iletişimi engelleyecektir.

Dilde dikkat edilmesi gereken bir konu da, çok anlamlı ya da eş anlamlı sözcüklerin az kullanımı olmalıdır. Her ne kadar sözcük tümce dizgesi içinde, istenen anlamı yüklenebilirse de, farklı anlaşılma olasılığı gözönünde bulundurulmalıdır.

Aynı şekilde, yabancı ve anlamı bilinmeyen kavramların da kullanılmaması gerekir. Zorunlu durumlarda kullanılacaksa bile, bilinen kavramlar aracılığıyla açıklanarak kullanılmalıdır. Buna bir başka deyişle, dinleyicinin deneyim alanına giren sözcükler kullanılmalı da diyebiliriz. Önemli olan dinleyicinin anlaması, öğrenmesi ise ona ulaşmaya çalışılmalıdır. Eğitim programlarında sık sık yeni ve yabancı kavramlarla karşılaşılabilir. Bunlar, bilinen kavramlarla açıklanmaya çalışılmalı ve tekrar edilmelidir. Konuyu bilen kişilere göre, kullandığı sözcükler bilinen ve anlaşılır sözcüklermiş gibi gelebilir. Ancak böylesi bir anlatım boşuna zaman kaybı olacağı gibi, dinleyici de anlayamamanın doğuracağı rahatsızlıklara da neden olabilecektir.

Sözcükler, anlam esnekliğine yol açmayacak biçimde kullanılması gerekir. Kimi zaman bir sözcük doğru kulla-

nılmış gibi gelir, ama yanlış anlaşılması da olasıdır. Örneğin, "genellikle iyidir" tümcesiyle olumlu bir yapı verilmek istenebilir. Ancak aynı tümce 'tam iyi denemez' anlamına da gelebilir. Sözcüklerin bu tür anlam esnekliğine yol açacak şekilde kullanılması, sağlıklı iletişimi engelleyici bir etmendir. Radyo dilinde temel ilke açıklık ve yalınlık olmalıdır.

Radyo dilinde 'aşağıda', 'yukarıda' gibi sözcük kullanımlarından kaçınılmalıdır. Rakam verilecekse, bu rakamlar yaklaşık olarak yuvarlak verilmeli; kıyaslama yapılacaksa dinleyiciye bırakılmamalıdır.

Dil konusunda söylenenler, hep dinleyicinin anlayacağı biçimde olması gerektiği üzerindeydi. Ancak dinleyicinin anlayacağı dil derken; bilgilenmeyi, kültürel gelişmeyi ve dilde zenginleşmeyi önleyecek, geriletecek bir basitleştirme de sözedilmemiştir. Radyo dili, dinleyicinin diline ve kültürüne katkıda bulunabilecek nitelikte olmalıdır (52).

hb. Anlatım Özellikleri

Açıköğretim radyo programlarında, her programda tek konu ilkesi benimsenmelidir. Ele alınacak konu fazla dağıtılmamalı, gereksiz ayrıntılara inilmemelidir.

(52) Hüsamettin ÜNSAL, Radyo-TV..., a.g.k. sh.31.

Konunun güç bölümleri, tanımlar tekrarlanmalıdır. Tekrarlar, aynı biçimde değil, daha açıklayıcı nitelikte olmalıdır. İletinin kolay algılanmasında önemli bir yanda, anlatımın örneklerle desteklenmesidir. Örnekler anlatılmak istenen içeriğin somutlaşmasını sağlar ve öğrencinin deneyim alanında kimi bağlar kurar. Örneğe dayalı bir açıklama, soyut kalan kavramın kolay anlaşılmasına yardımcı olur. Önemli olan örneklerin yerinde ve iyi seçilmesidir. Güncel yaşamdan, yaşanan olaylardan seçilen örnekler daha akılda kalıcı olabilir. Örneğin 'iletişim' konusunun anlatıldığı bir programda, o anda radyo yayını ile yapılanın da bir iletişim olduğu örneğinden yola çıkılarak kaynak, ileti ve hedef kavramları kolaylıkla açıklanabilir.

Radyo programları kişi adına olmalıdır. Öğrenciye olabildiğince kişisel yaklaşılmalıdır. Bu yolla öğrenciyle iletişim kurmak kolaylaşacaktır.

Programlarda öğrenciyle iletişim kurmak, öğretim etkinliği için gerekliliktir. Öğrencinin edilgen bir dinleyici olarak kalmamasına, programa etken olarak katılmasına çalışılmalıdır. Zaman zaman onların belli konularda düşünmesi, sorular yanıtlaması istenebileceği gibi, İngilizce, programlarında olduğu gibi (bkz. Ek.2) anlatımla basılı materyal bütünleşmesi sağlanabilir. Programa etken olarak katılan öğrenci, kendiliğinden harekete geçecek, öğrenme için güdülenecektir.

Programlarda değişik biçimlere (röportaj, görüşme vb.) yer verildiğinde, ya da müzik-efekt kullanımında, konuların birbirinden kopmamasına dikkat edilmelidir. Bağlantılar koptuğunda, program bütünlüğünü yitirebilir ki bu öğrencinin algılamasını güçleştirir. Programın başında, bir önceki programın konusunu hatırlatıcı bir özet, önceki konularla bağlantı kuracak, sonunda verilecek kısa bir özet de, o programda anlatılanları toparlayarak bütünleştirecektir.

1. Radyo Eğitim Programı Yapımı

Radyo programında yapım aşaması seslendirme ve kurgu işlemlerini kapsar.

1. Seslendirme:

Radyo eğitim programı yapımında seslendirme, değişik aşamalardan oluşur. Programlar karma program biçiminde hazırlanacağı için, seslendirme işlemi de karmaşık olacaktır. Seslendirme aşamasında ilk yapılması gereken düz anlatım-konuşma bölümünün seslendirilmesi olacaktır. Burada radyo öğretmeni ve sunucunun ses kayıtları yapılacaktır. Kayıt sırasında programcı, ses teknisyeni ile birlikte çalışacaktır. Bir başka değişle, tam bir ekip çalışması yapılacaktır. Bu yüzden seslendirme işlemi dayanışma ve ortak hizmet anlayışıyla yapılmalıdır.

Programda, görüşme yapılacak kişi de stüdyoda bulunacak ve sunucuyla birlikte ses kaydına katılacaktır.

Dramatize bölümlerin seslendirilmesi daha karmaşık bir işlemdir. Oyuncular yanında, müzik ve efekt kullanımı gerekeceğinden, seslendirme ekibi daha çok kişiden oluşacaktır.

Röportaj bölümlerinin kaydı için ise, dış ses kayıt cihazlarına gereksinim vardır.

Programın açılış ve kapanış sistemlerinde yeralacak anonslar da seslendirme kapsamına girer.

Seslendirme aşaması bütün bu seslendirme işlemlerinin ayrı bantlarda toplanmasıyla sona erecektir.

2. Kurgu

Hazırlanan tüm söz bantları yanında, kurgu aşamasında programda kullanılacak müzik ve efekt gereçleri (plak-band), sinyaller (AÖF sinyali, açılış sinyali, kapanış sinyali) bütünleştirilir, gereksiz bölümler atılır. Kurgu işlemi, programın istenilen imgeyi yaratması açısından önemli bir işlemdir.

Kurguda, söz hakkı öncelikle programcıda olmalıdır. Ancak kurgu teknisyeni, teknik bilgisi nedeniyle çeşitli konularda programcıya destek olabilir, hatta gerektiğinde uyarabilir.

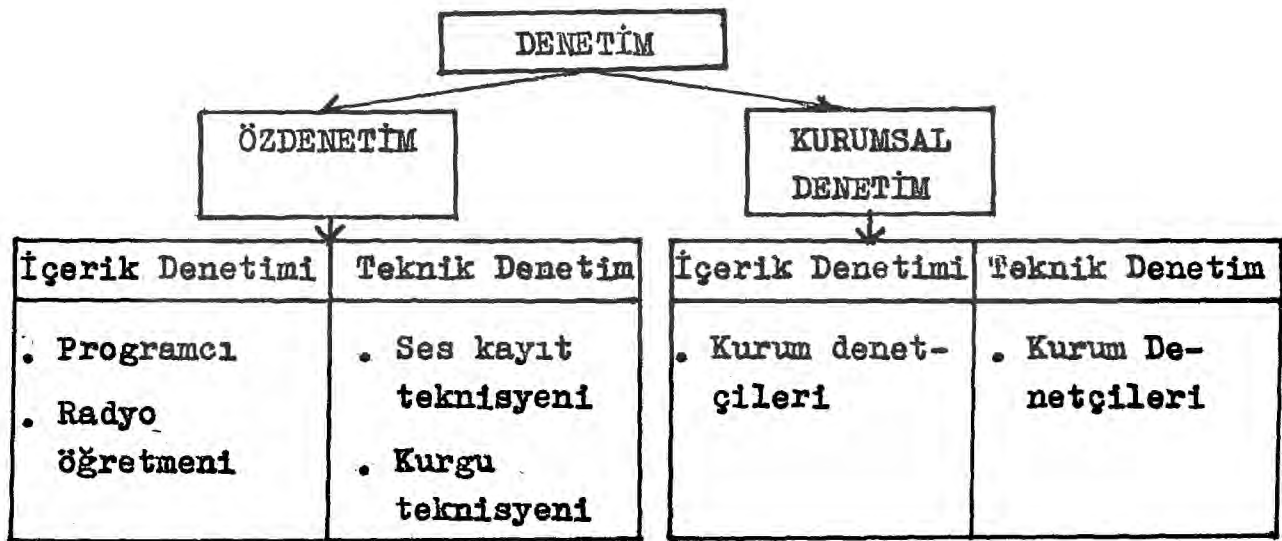
1. Denetim

Denetim kavramına bugüne dek hep olumsuz bir anlam yüklenmiştir. Ancak yayında, özellikle eğitimi amaçlayan

bir yayında, programın saptanan amaçlara uygun olup olmadığını belirleme, yayıncılık olanaklarının tam olarak kullanılıp kullanılmadığını saptama gibi içerik denetimi; teknik açıdan yayına uygun olup olmadığını saptama açısından da teknik denetim gerekir. AÖF radyo eğitim programları denetim biçimi çizelge 6'da gösterilmiştir.

ÇİZELGE 6

AÖF RADYO EĞİTİM PROGRAMLARI DENETİM BİÇİMİ

İçerik denetimi, hazırlanan radyo programının amaçları doğrultusunda yapılmalıdır. Her iki denetim de iki aşamalı olmalıdır.

1. Özdenetim: Programcı, yaptığı programı öncelikle kendi denetiminden geçirmelidir. Bu denetim metin aşamasında

radio öğretmeniyile birlikte yapılmalıdır. Amaç; programda verilen bilgilerin yeterli olup olmadığı, dersin geneldeki ve o programa ilişkin davranış, bilgi ve tutum düzeyindeki hedeflerine uygun olup olmadığı, yayın olanaklarının tam anlamıyla kullanılıp kullanılmadığı, ve kullanılanların da yerinde olup olmadığı saptanmalıdır.

2. Kurumsal Denetim: Bu denetim aşamasında yine içeriksel denetim üzerinde de durulacağı gibi, programın yasal ve geleneksel düzeyde sınırları aşip aşmadığı gözden geçirilmelidir. Bu denetimin kimler tarafından yapılacağı, radyo bölümü organizasyonu içinde belirlenmelidir.

Teknik açıdan yapılacak denetim ise, program yapımında görevlinin denetiminden sonra, yine sorumlu kişilerce yapılmalıdır.

Açık üniversite'de derslerin hazırlanması sürecinde, ekibin onaması şeklinde belirtilmiştir. (Ekz. Dünyadaki Uzak-tan Öğretim Uygulamalarından Örnekler: İngiltere-Açık Üniversite) FRTEM'in üretim sürecinde de denetim konusu üzerinde önemle durulmakta, hem yazım hem de yapım aşamasından sonra denetime yer verilmektedir.

Programlar TRT radyolarından yayınlanacağı için, programın TRT denetiminde geri dönmesi durumunda herşey yeni baştan ele alınacaktır. Bu da zaman, para ve işgücü kaybına yol açacaktır. Hem bu nedenle hem de eğitim etkinliğini sağlamak amacıyla denetim konusu dikkate alınmalıdır.

D. RADYO EĞİTİM PROGRAMLARI ETKİNLİK ARAŞTIRMALARI

Amaçlara ulaşıp ulaşılmadığını saptamak için, uzaktan öğretimde değerlendirmeye gerek vardır. Değerlendirme bu etkinliklerin ayrılmaz bir bölümüdür.

Radyo programları açısından konuya bakıldığında, değerlendirme çalışmaları, bu programların etkinliklerini değerlendirmek amacıyla ele alınmalıdır. Değerlendirmenin bir boyutu araştırmalardır.

Bu tür araştırmalar, "programların anlaşılabilirliğinin saptanmasını amaçlayan araştırmalar" olarak adlandırılır. Bu tür araştırmalarda bir programın ya da bir dizi programın normal koşullarda hedef izleyici kitlece anlaşılıp anlaşılmadığı saptanır. Özellikle eğitici programlarla ilgili araştırmalar bu amaçla yapılmaktadır." (53)

Radyo programlarının öğretici niteliğinin ve anlaşılabilirliğinin saptanması tek tek programlar düzeyinde ele alınabileceği gibi, diziler halinde ele alınıp değerlendirilebilir. Değerlendirme, daha önce çeşitli düzeylerde saptanan amaçlar doğrultusunda yapılmalıdır. Değerlendirme yöntemi, yayın öncesi hedef grup araştırmasında olduğu gibi, sormaca olabilir. Belirlenmek istenen konulara ilişkin soruların yer alacağı bu sormaca öğrencilere posta aracılığıyla gönderilip araştırma grubuna değerlendirilebilir.

(53) Aysel AZİZ, "Radyo ve Televizyon İzleyici..." a.g.k. sh.256.

Değerlendirmenin bir başka boyutu da, öğrencilerden gelen mektuplar olmalıdır. Öğrenciler, programlarla ilgili görüşlerini, eleştirilerini ulaştırmaları yolunda bilinçlendirildiğinde, bu verilerin gelmesi kolaylaşacaktır. Öğrencilerle ilişkileri sağlamayı amaçlayan radyo programı dolayısıyla gelen mektuplar Anadolu Gazetesine ve diğer yerlere gelen mektuplar, bu tür değerlendirme amacıyla da kullanılmalıdır.

Bir başka değerlendirme boyutu da öğrencilerin sınav başarıları olacaktır. Radyo programları yayına girmeden önceki öğrenci başarı düzeyleri ile, yayına giren radyo programlarından sonraki başarıların karşılaştırılması, hem pekiştirici hem de bilgi verici programlar açısından değerlendirmeye ışık tutabilir.

Program değerlendirmeleriyle ilgili basında çıkan yazılar, değerlendirmeler de izlenmelidir.

Bu tür değerlendirme çalışmaları, programlar sürdüğü sürece, periyodik olarak gerçekleştirilmelidir. Her öğretim yılı sonunda, değerlendirme amacıyla yapılacak sormacalar, bir sonraki yılın programlarını hazırlamada yardımcı olacak, öğretim etkinliğini artırıcı çalışmalar yapılmasına olanak verecektir.

E. RADYO EĞİTİM PROGRAMCISINDA BULUNMASI GEREKEN ÖZELLİKLER

Açıköğretim Fakültesi'nde uzaktan öğretim amacıyla

radio programını hazırlayacak bir programcının taşıması gereken kimi özellikler vardır. Bu özelliklerin varlığı hem programcılık, hem de eğitim açısından önem taşır. Radio eğitim programcısının özellikleri, bilgi, beceri ve davranış düzeyinde çizelge 7'de gösterilmiştir.

ÇİZELGE 7

RADYO EĞİTİM PROGRAMCISININ ÖZELLİKLERİ

RADYO EĞİTİM PROGRAMCISININ ÖZELLİKLERİ		
Bilgi Düzeyi	Beceri Düzeyi	Davranış Düzeyi
<ul style="list-style-type: none"> . Genel kültür Psikoloji Sosyoloji Tarih Ekonomi Edebiyat Eğitim Psi. Eğitim Tek. vb. . Türk dilini iyi bilme . Teknik bilgi . Araştırma bilgisi . Müzik ve efekt bilgisi . Yasalar 	<ul style="list-style-type: none"> . Kuramsal bilgiler günlük yaşamla ilişkilendirilebilme . Dili iyi kullanabilme . Teknik olanakları kullanabilme . Araştırma, gözlem yapabilme . Uygun müzik ve efekt kullanabilme . Yasa sınırlarını aşmama 	<ul style="list-style-type: none"> . İletişimde yetkinlik . İyi ilişkiler kurma . Kendini geliştirme-Bilgilerini yenileme . Nesnellik

Programcılık yeterli bir birikim ve uzmanlık gerektirir. Psikoloji, sosyoloji, tarih, ekonomi, eğitim psikolo-

jisi ve teknolojisi gibi çeşitli konularda bilgili olma, eğitim programcısı için bir gerekliliktir.

Programcı Türk dilini iyi bilmeli, onu kullanma becerisine sahip olmalıdır. Dili iyi kullanan programcı; anlatılmak istenen konuyu kolaylıkla ve anlaşılır bir şekilde anlatan, yazın tekniklerini ve biçimlerini bilen kişidir. Programcının radyo dilini yetkinlikle kullanmasının ön koşulu, Türk dilini iyi tanımasıdır.

Programcının teknik bilgiye çok gereksinimi vardır. Varolan teknolojiyle ne yapıp ne yapamayacağını bilmesi, program hazırlamada ona yardımcı olacaktır.

Eğitim programcısı idealde konunun uzmanı olmalıdır. Ancak bu, uygulamada gerçekleşmesi güç bir konudur. Bu nedenle, bu eksiklik, gerekli işbirliğini sağlama yoluyla giderilmeye çalışılmalıdır. Programcı eksikliklerinin farkında olmalı; program haline dönüşecek konu üzerinde uzmanlarıyla birlikte çalışmalıdır. Konuyu iyi bilmeli, hangi bölümlerinin sözle anlatılabileceğine, hangi bölümlerin yumuşatılması gerektiğine karar verebilmelidir. Zaman zaman anlatımı zenginleştirmek, konunun daha iyi anlaşılmasını sağlamak amacıyla, müzik ve efekt kullanımı gerekecektir. Bu bakımdan programcı, iyi bir müzik bilgisine sahip olmalıdır. İçerik ve müzik uyumunu gerçekleştirebilmelidir.

Araştırmacı ve iletişimci bir kişilik, programcıda olması gerekir. Neyin nereden, nasıl elde edilebileceğini

bilmek, gerekli iletişimleri sağlıklı bir şekilde kurabilmek, programın başarısında rol oynar. Araştırıcılığın bir boyutu da, programcının kendi bilgilerini yenilemesi olarak ele alınmalıdır. Okumadan yazmak, öğrenmeden öğretmek, özellikle doğrudan eğitici programlar için söz konusu olamaz.

Eğitim programcısının iyi bir gözlemci olması gerekir. Programcı çevresinde olanları bilinçli bir şekilde izlemeli, değerlendirmelidir. Özellikle güncel yaşamdan örnekler verme, iyi gözlemler sonucu gerçekteşebilir.

Programcıda olması gereken önemli bir özellik de, nesnellikdir. Programa aktarılacak konu; yansızlıkla işlenmeli, gerçek biçimiyle sunulmalıdır. Bu konuya TRT Genel Yayın ilkelerinde de değinilmiş ve "kargaşa, umutsuzluk, karamsarlık, dehşet" gibi olumsuz duygular yaratmama ilkesi getirilmiştir. Ancak nesnellik olayları, konuları, hep iyi-güzel yönleriyle aktarmak değil; yorum katmadan gerçeğe uygun şekilde aktarmaktır.

Yasalar ve TRT kurumunun yayın ilkeleri de programcının bilmesi gereken konulardır. Bu yasa ve ilkeler doğrultusunda hazırlanmayan bir program, denetimden geçemeyeceği için, dinleyiciye de ulaşamaz.

F. RADYO EğİTİM PROGRAMI YÖNTEM MODELİ

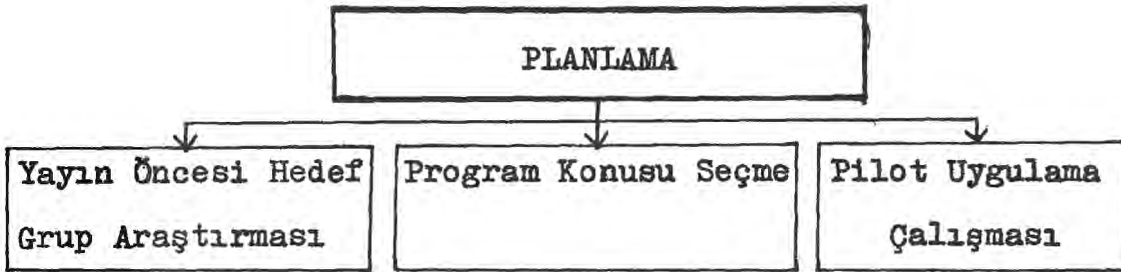
Çalışmada bir radyo eğitim programının yapıım yöntemi, aşama aşama verilmiş ve her aşamada yapılması gerekenler

açıklanmıştır. Bu bölümde, yöntem şematik olarak ortaya konmuştur.

Bir radyo eğitim programının yapım süreci üç aşamadan oluşmuştur:

1. Planlama
2. Hazırlıklar
3. Yapım

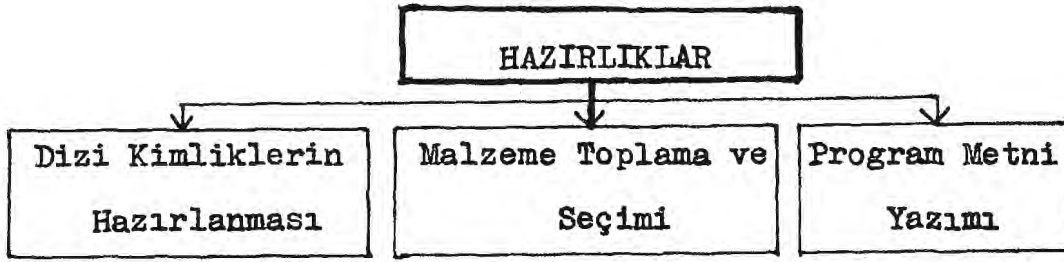
Planlama aşaması, yapım ve yayın öncesi çalışmaları kapsamaktadır. Bu aşamada yapılan çalışmalar şekil 4'de gösterilmiştir.

Şekil 4. Radyo Eğitim Programı Planlama Aşaması

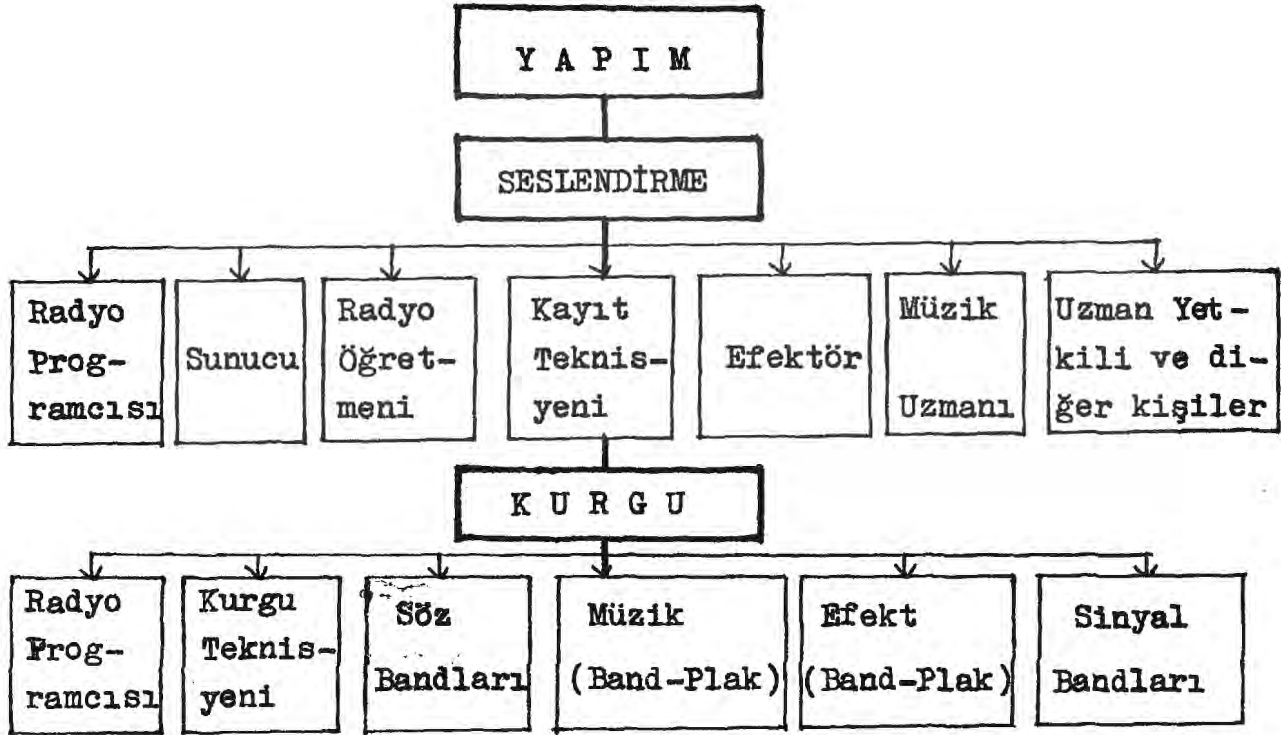
Planlama aşamasındaki işlemlerin tamamlanmasından sonra hazırlık aşaması gelmektedir. Bu aşama, bir radyo eğitim programının, şekil 5'de gösterildiği gibi, yapım aşaması öncesi tüm çalışmalarını kapsamaktadır.

Bir radyo eğitim programının hazırlıkları tamamlandığında, yapım aşamasına geçilmektedir. Seslendirmeden başlayan

Şekil 5. Radyo Eğitim Programı Hazırlık Aşaması

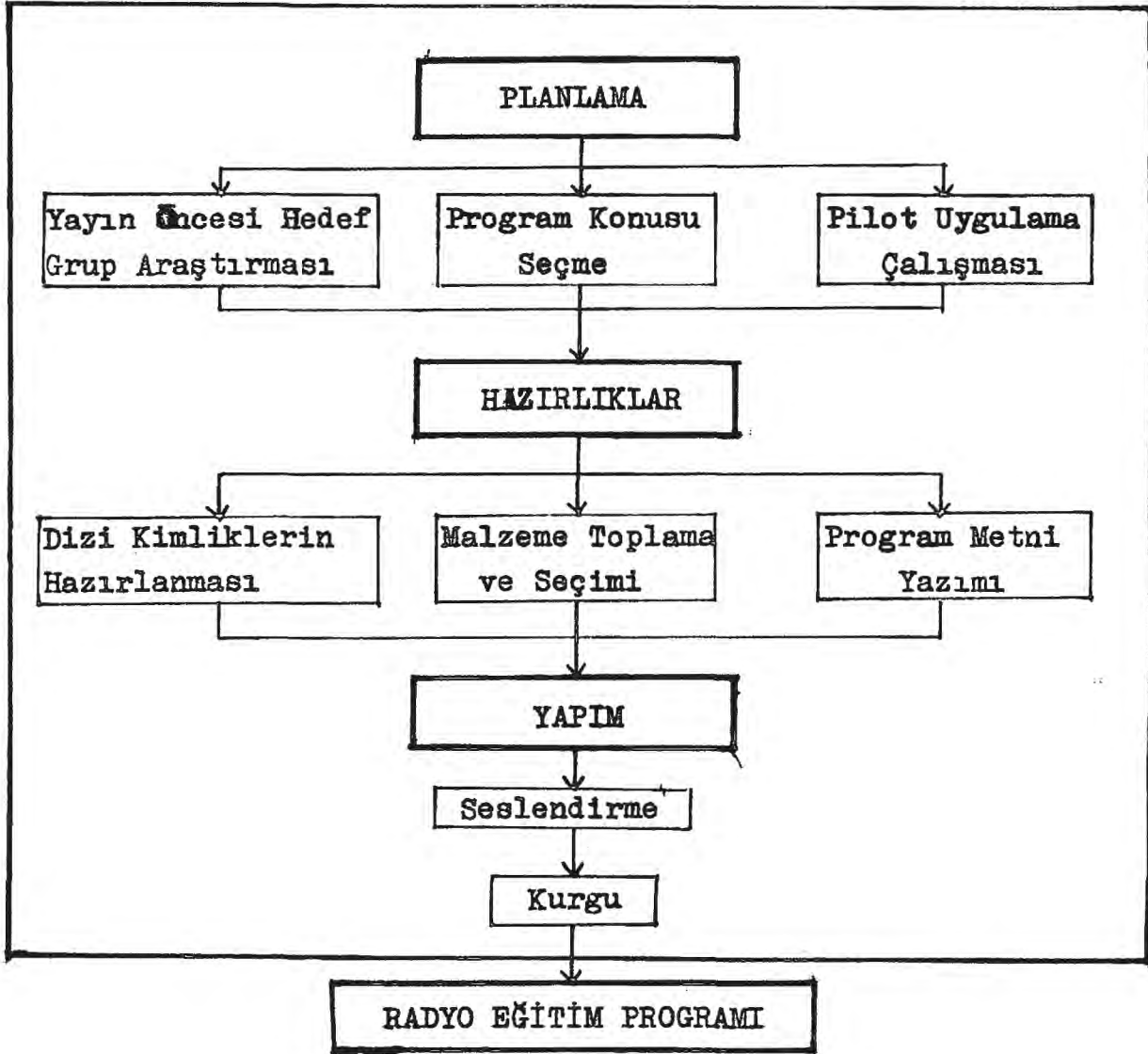
bu aşama, programın bir bütün haline gelmesiyle tamamlanmaktadır. Bu aşamanın işlemleri ve işlem aşamasındaki öğeler şekil 6'da gösterilmiştir.

Şekil 6. Radyo Eğitim Programı Yapım Aşaması

Denetim, aşamalar bittiklerinde yapılması gereken bir işlem olduğu ve program yapımından farklı bir işlem olduğu için bu aşamalar içinde gösterilmemiştir.

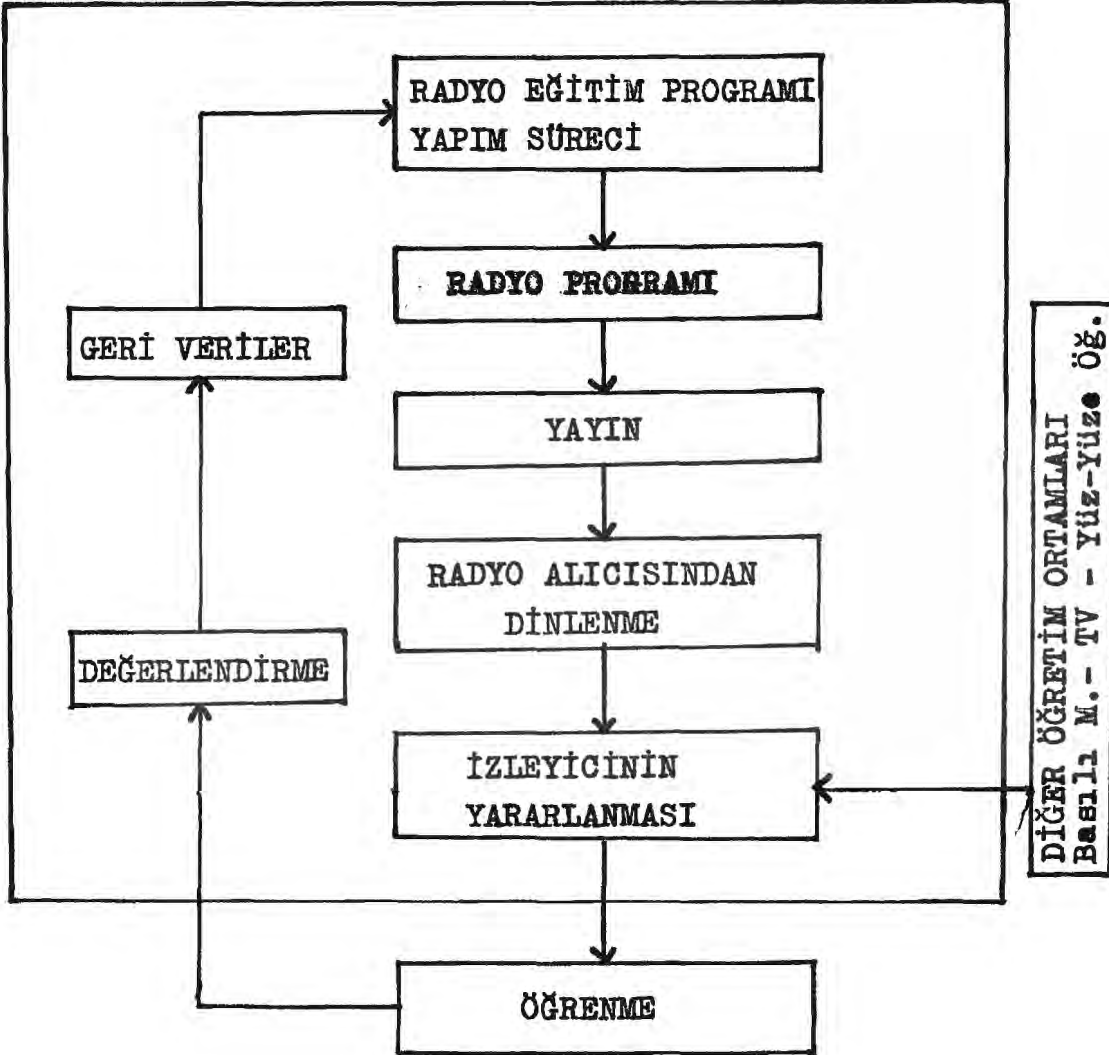
Planlama, hazırlık ve yapım aşamaları, bir radyo eğitim programı yapım sürecini oluşturmaktadır. Bu süreç şekil 7'de gösterilmiştir.

Şekil 7. Radyo Eğitim Programı Yapım Süreci

Şekil 7'de gösterilen bu süreç, bir radyo eğitim programının yapımına ilişkindir. Konuya yayın ve değerlendirme boyutlarını da kattığımızda, bir radyo eğitim programının ilk

işlemeden, antenden yayın sonrasına dek, konuyu bir bütün olarak ele almış oluruz. Bu sürecin tümü, "Radyo Eğitim Programı Yöntemi" olarak adlandırılmış ve şekil 8'de gösterilmiştir.

Şekil 8. Radyo Eğitim Programı Yöntemi

Şekil 8'de gösterilen bu yöntem, tüm radyo eğitim programlarına uygulanmalıdır.

ÖZET VE SONUÇ

"Anadolu Üniversitesi, Açıköğretim Fakültesi Uzaktan Öğretim Çalışmaları ve Radyonun Kullanımına İlişkin Bir Model Geliştirimi" adlı bu çalışmada, radyonun AÖF uzaktan öğretim çalışmalarında kullanılması konusu üzerinde durulmuştur. Çalışma iki kısımdan oluşmuştur. Birinci kısımda radyonun eğitim amacıyla kullanımı, Türkiye radyoları genel yayın politikası, Türkiye'de uygulanmış olan uzaktan öğretim çalışmaları ve diğer ülkelerdeki uzaktan öğretim çalışmaları açıklarından ele alınmıştır. Çalışmanın model geliştirmeyi kapsayan ikinci kısmında, önce uzaktan öğretim olgusu ve süreciyle AÖF uzaktan öğretim çalışmaları incelenmiş, sonra da model geliştirimi konusu işlenmiştir.

Çalışmanın amacı ve kapsamı, AÖF uzaktan öğretim çalışmalarına radyonun da eklenmesi, bu aracın kullanım olanakları ve yöntemlerini belirlemektir.

Radyo, sahip olduğu eğitsel güç ve olanakları nedeniyle, ülkemizde eğitim amacıyla kullanılmaktadır. Radyonun gelişimiyle koşut olarak eğitim programlarına verilen önem de artmış, eğitim programları açısından gelişmeler olmuştur. Teknik gelişmeler de, radyo yayınlarının ülkenin hemen her köşesine ulaşmasını sağlayacak düzeye gelmiştir. Bu durum, radyonun AÖF uzaktan öğretim çalışmalarında kullanımını da olanaklı kılmaktadır.

Radyonun eğitim amacıyla kullanımı konusu, Anayasamızda ele alınmış, Anayasa doğrultusunda hazırlanan TRT yasalarında da, radyonun eğitsel amaçla kullanımı konusunda düzenlemeler getirilmiştir. Bu düzenlemelere göre Türkiye radyoları, bir yandan örgün eğitimi destekleyici yayınlar yaparken, bir yandan da yaygın eğitim amaçlı yayınlarını sürdürmektedir. Eğitim programları üretmek amacıyla bir merkezin (FRTEM) kurulmuş olması da, konuya verilen önemin bir göstergesidir.

Radyo uzaktan öğretim çalışmalarında yayın yoluyla öğretimin bir halkasını oluşturmaktadır. Ülkemizde uzaktan öğretim çalışmalarının bir bölümünde radyo, diğer araçlarla birlikte kullanılmıştır. Bu çalışmaların başarısızlık nedenleri arasında, materyallerin doğru kullanılmaması ve bütünleştirilememesi de yer almaktadır. Dünyadaki uzaktan öğretim uygulamalarında ise radyo, diğer materyallerle bütünleşmiş olarak başarı ile kullanılmakta ve öğretimde geniş yer tutmaktadır.

Bütün bunlardan çıkan sonuç, radyonun eğitim amacıyla kullanılmasının olumlu sonuçlar verdiği ve uzaktan öğretim sistemlerinde yer alması gerektiğidir. Ancak önemli olan aracın nasıl kullanılacağını bilmek ve diğer araçlarla bütünleştirmektir.

Giderek artan eğitim sorunlarına çağdaş bir çözüm olarak getirilen uzaktan öğretim yaklaşımında öğrenme yöntemi,

öğrencinin kendi kendine öğrenmesine dayanır. Öğrencinin öğrenme sürecinde basılı materyaller, yayın yoluyla öğretim (Radyo-Televizyon) ve yüz-yüze öğretim yer alır. Bütün bu öğrenme ortamları tek tek değil, birbirlerini tamamlayacak ve bütün oluşturacak şekilde ele alınır. Bu açıdan radyonun AÖF'de kullanılması konusu, öncelikle diğer öğrenme ortamlarıyla birlikte düşünülmeli, daha sonra da programların nasıl olması gerektiği incelenmelidir.

AÖF uzaktan öğretim çalışmalarında, uygulamada her üç öğretim yöntemi de kullanılmaktadır. Ancak, örneğin Açık Üniversite'de (İngiltere) basılı materyallerden sonra radyo önem kazanırken, AÖF'de televizyon öndedir. Sistemde radyonun yeri ise yok denecek kadar azdır. Fakültede televizyon teknolojik olanakları son derece geniştir. Bunun yanında radyo teknolojik olanakları da mevcuttur. Bu olanakların geliştirilmesi gerekiyorsa da, var olan teknoloji, radyo programları yapma olanağı vermektedir. Bunlara dayanarak radyonun AÖF uzaktan öğretim çalışmalarında kullanılması gerekli görülmüş ve bu kullanımın çeşitli yararlar sağlayacağı sonucuna varılmıştır. Ekonomik ve eğitsel yararlar olarak sınıflandırılan bu yararlar, uzaktan öğretimde çok araçlılığı sağlama ve bütünleştirmeyi sağlama yoluyla öğretim etkinliğini artırıcı yararlardır. AÖF uzaktan öğretim çalışmalarında radyonun işlevleri; öğretimi destekleme-zenginleştirme, bilgi verme, yönlendirme-rehberlik-uyarı ve pekiştirme olarak belirlenmiştir. Bu işlevler doğrultusunda radyonun diğer öğretim ortamlarıyla eşgüdümü amacıyla:

Bilgi verme işleviyle basılı materyaller ve yüz-yüze öğretim,

Pekiştirme işleviyle basılı materyaller, televizyon programları ve yüz-yüze öğretim.

Yönlendirme-rehberlik-uyarı işleviyle basılı materyaller ve danışmanlık hizmetleri bütünleştirilmiştir. Bu bütünleştirmenin sağlanmasıyla da, çok araçlı bir uzaktan öğretim sistemi tamamlanmıştır.

AÖF uzaktan öğretim çalışmalarında radyonun kullanımından önce, yayın öncesi hedef grup araştırması yapılması, dinleyicinin bilgi düzeyinin, gereksinimlerinin ve dinlenme olanaklarının saptanması öngörülmüştür. Bu araştırma sonuçlarıyla birlikte, radyo programı konu seçme ölçütleri de gözönüne alınarak, çeşitli radyo programları hazırlanması ve bu programların bir pilot uygulama çalışmasıyla değerlendirilmesi de yayın öncesi yapılması gereken planlama işlevleri olarak ele alınmıştır. Planlama aşamasında elde edilen veriler AÖF derslerinden hangilerinin, ne amaçla, ne zaman yayınlanabileceği konusundaki sonuçları çıkarmaya yeterlidir. Saptanan dersler ve amaçlar doğrultusunda, her derse ilişkin dizi kimliklerinin hazırlanması; önerilen program biçimi (Karma Program), program konusu ve amaçlar doğrultusunda malzeme toplama ve seçimi ve radyo program metni yazımı da hazırlık aşamasını oluşturmaktadır. Hazırlık aşamasında programcının kuracağı ilişkiler, programın başarısında rol oynar.

Metin yazımında, programcının dil ve anlatım açısından dikkat etmesi ve bilmesi gereken konular vardır. Bu dil ve anlatım özelliklerine dikkat edilmeksizin yazılacak bir metin, eğitim programı niteliğinden uzaklaşacaktır. Metin yazımı sırasında kesinleşen program biçimi, seslendirme ve kurgudan oluşan yapım aşamasıyla program biçimine dönüşecektir.

Gerek metin yazımından, gerekse yapımdan sonra ortaya çıkan ürünün teknik ve içerik açılarından, hem program yapım grubunun, hem de kurumsal görevlilerin denetiminden geçmesinin yararlı olacağı öngörülmüştür. Denetim, içerik açısından amaçlara ulaşıp ulaşılmadığının bir değerlendirmesi; teknik açıdan da bir yeterlilik değerlendirmesi olacaktır.

Tüm bu aşamalardan geçen radyo eğitim programları, TRT ile sağlanacak işbirliği sonucu, önceden belirlenmiş gün ve saatlerde yayınlanacaktır.

Radyo eğitim programlarının etkinliğini değerlendirmek, amaçlara ulaşıp ulaşılmadığını saptamak amacıyla, yayın sonrası program etkinlik araştırmaları yapılması; öğrenci mektuplarının, basında çıkan eleştirilerin ve öğrenci sınav başarılarının da değerlendirme kapsamına alınması gerekli görülmüştür. Bu değerlendirmelerden sonra, radyo eğitim programı yapım sürecinin başına dönülmesi, her aşamanın veriler doğrultusunda yeniden düzenlenmesi öngörülmüştür.

Bir radyo eğitim programı, tek bir kişinin ürünü değilse de, programcının rolü, diğer kişilerinden fazladır.

Bu nedenle programcıda bilgi, beceri ve davranış düzeyinde bazı özelliklerin bulunması, programların başarısı için bir zorunluluk olarak konulmuştur.

Çalışma sonucu ortaya konan radyonun AÖF uzaktan öğretim çalışmalarında kullanımına ilişkin model, eksiklikler ve yanlışlıklar taşıyor olabilir. Ancak radyonun birçok yönüyle uzaktan öğretim çalışmalarında kullanılabileceği üzerinde fikir vermesi açısından yararlı olabilecektir.

ÖNERİLER

Yapılan bu çalışma sonunda, şu konuların gözönünde bulundurulmasında yarar görülmüştür:

1. Radyonun Açıköğretim Fakültesi, uzaktan öğretim çalışmalarında kullanımı konusu, konunun uzmanlarınca ele alınmalıdır. Model; hedefler, amaçlar, gereksinimler, koşullar ve olanaklara uygun olarak geliştirilmelidir.

2. Model geliştirmede, yetkin uzaktan öğretim uygulamaları incelenmeli, sonuçlardan yararlanılmalıdır.

3. AÖF, uzaktan öğretim çalışmalarının ortam planlama aşamasında, eğitim teknologlarıyla birlikte çalışmalıdır.

4. Uzaktan öğretim çalışmalarının her aşamasında, araştırma değerlendirme çalışmalarına önem verilmelidir.

5. İzleme ortamlarının iyileştirilmesi amacıyla, öğrencilerin rahatlıkla ulaşabileceği "izleme merkezleri" kurulmalıdır. Bu merkezlerde öğrencilere öğretimde yardımcı olabilecek kişiler görev almalıdır.

6. Gerek televizyon, gerekse radyo programlarının tekrar yayını gerçekleştirilmelidir. Tekrar yayın programların daha geniş öğrenci kitlesine ulaşmasını sağlayacağı gibi, öğretimi pekiştirecektir.

7. Uzaktan öğretim basılı materyalleri, yayınlarla ilişkilendirilmelidir. Bu, yayın sırasında öğrencinin etkin duruma geçmesinde yardımcı olacaktır.

8. Radyo eğitim programcılığı bir meslek olarak ele alınmalıdır. Radyo programcılığı ve eğitim teknolojisi konularında yeterli eğitim verilmelidir.

EKLER

	Sayfa
Ek 1 ORTA VE UZUN DALGA RADYO VERİCİLERİ (YURTIÇI)	117
Ek 2 AÖF İNGİLİZCE RADYO PROGRAMLARI DİZİ KİMLİĞİ	118
Ek 3 AÖF İNGİLİZCE RADYO PROGRAMLARI ALIŞTIRMALARINA İLİŞKİN ÖRNEKLER	120
Ek 4 KAYNAKÇA	124

ORTA VE UZUN DALGA RADYO VERİCİLERİ (YURT İÇİ)

	1983	1984 (Tahmin)	1989 (Plan Hedefi)
a. Verici Adedi	14	15	19
b. Toplam Güç (Kw)	4 578	5 578	7 978
c. Kapsanan Alan (Km ²)			
TRT I	65 300	65 300	776 000
TRT II	47 200	705 000	776 000
d. Kapsanan Nüfus			
TRT I	36 403 000	36 403 000	54 300 000
TRT II	27 323 000	36 000 000	54 300 000

Kaynak: DPT. Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı

1985-1989. Devlet Planlama Teşkilatı Yayın

No: DPT 1974, sh.119.

AÖF İNGİLİZCE RADYO PROGRAMLARI

DİZİ KİMLİĞİ

Programın adı : Açıköğretim (İngilizce)

Programın konusu: Açıköğretim Fakültesi Yaygın Bölümü öğrencilerinin müfredat programları içinde yer alan yabancı dil (İngilizce) eğitimleri için gerekli olan kuralar.

Programın amacı : Televizyonda da yayınlanacak olan Açıköğretim İngilizce programlarını, radyodan yayınlanacak programlarla pekiştirerek, öğrencilerin müfredat programları içinde yer alan yabancı dil (İngilizce) öğrenimlerine katkıda bulunmak.

Süresi : 20 Dakika.

Yayın Yeri : TRT I

Yapımcı Ünite : Ankara Radyosu

Yapım Özellikleri:

1. Programlar, Eskişehir Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi ile birlikte hazırlanacaktır.
2. Programlar Eskişehir Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi tarafından yayına hazır band halinde Ankara Radyosuna teslim edilecektir.
3. Radyodan yayınlanacak İngilizce programları, televizyon programları ve kitaplarla uyumlu bir biçimde hazırlanacaktır.

4. İngilizce programlarının radyodan yayını, aynı konunun işlendiği televizyon yayınına takip eden hafta içinde gerçekleştirilecektir.
5. Programlarda stüdyodaki konuşmacıların yanısıra, konuyla ilgili olarak yerinde alınmış seslere, tekrarlara ve alıştırmalara da yer verilecektir.
6. Her programda, bir önceki programla ilgili bir hatırlatma bölümü yer alacaktır.

AÖF İNGİLİZCE RADYO PROGRAMLARI ALIŞTIRMALARINA
İLİŞKİN ÖRNEKLER

SUNUCU - Bu öğrendiklerimizi bir alıştırma yaparak pekiş-
tirelim. Arkadaşlarım size bazı sorular yönelte-
cekler. Siz de bunlara olumlu ya da olumsuz cevap
verin. Olumlu cevap vermek isterseniz,

SES I - Yes, of course.

SUNUCU - Olumsuz cevap vermek isterseniz,

SES II - No, I'm afraid not.

SUNUCU - Kalıbını kullanın.

Hazırsanız alıştırmamıza başlayalım.

SES I - May I come in?

(PAUSE)

SES II - May I sit Down?

(PAUSE)

SES I - May I speak to Mr. Johnson?

(PAUSE)

(1) Örnek 1

(1) AÖF Radyo İngilizce Programları. Ünite 13.

SUNUCU - Kathy'nin kendisine telefonda sorulan sorulara nasıl cevap verdiğini dinlediniz.
Şimdi de aynı soruları size yöneltelim.
Bu soruları cevaplayarak bir telefon konuşması yapmaya çalışın. Bakalım, kendinizle ilgili bilgileri telefonda karşınızdakine aktarabilecek misiniz?

TAPE INSERT

MAN - (DISTORT) What's your name?

PING

(PAUSE)

MAN - (DISTORT) How do you spell it?

PING

(PAUSE)

(2) Örnek 2

SUNUCU - Şimdi siz deneyin. Önce, partide karşılaştığınız kişinin Sam Smith olup olmadığını sorun.
Sonra alacağınız cevaba göre konuşmayı sürdürün.

TAPE INSERT SEVEN

FX : PARTY CHATTER

(PAUSE)

MALE VOICE: No, I'm not Sam Smith.

(PAUSE)

(3) Örnek 3.

(2) AÖF Radyo İngilizce Programları. Ünite 2

(3) AÖF Radyo İngilizce Programları. Ünite 1

"... Bu sözcükleri pekiştirmek üzere sizlere iki konuşma dinletmek istiyoruz. İlk konuşmayı dinlerken kitabınızın Radyo Bölümü'ndeki beşinci alıştırmayı yapmaya çalışın. Konuşmada iki kişinin İspanya'dan sözettiklerini duyacaksınız. Bu kişilerden biri Madrid'i tercih ettiğini söylüyor. Diğeri ise Barcelona'yı tercih ettiğini belirtiyor. Tabii, bu şehri neden tercih ettiğini de belirtiyor.

TAPE INSERT NINE

A - I like Madrid.

B - I prefer Barcelona.

A - Why?

B - Because it's near the sea. I like cities which are large-
you know, cities which have museums and art galleries-
but which are also near the sea."

Bu konuşmada radyodan verilmektedir. Bununla ilgili kitapta yer alan alıştırma ise şöyledir:

"5. She prefers Barcelona because it's _____ and it

is _____

(4) Örnek 4

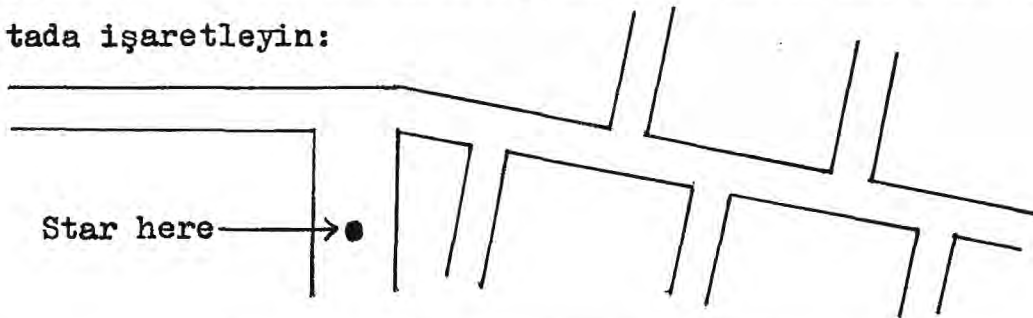
(4) Zulaal BALPINAR, M.L.SMITH. English. Fasikül 3. AÖF Ders Kitapları, sh.382.

-
1. He wants sweet wine _____
 dry wine _____
 red, not too sweet _____
 white, dry _____
 medium white _____
-

(5) Örnek 5

-
5. Here is your map listen to the explanation on the radio and put the street names; the position of Franco's restaurant and the Grand Hotel.

Radyodaki izahı dinledikten sonra caddelerin isimlerini, Franco's isimli lokantanın yerini ve Grand Hotel'i haritada işaretleyin:

(6) Örnek 6

(5) Zülal BALPINAR, M.L.SMITH. English, Fasikül 3. AÖF Ders Kitapları, sh.381.

(6) y.a.g.k. Fasikül 3. sh. 293

KAYNAKÇA

- ADEM, Mahmut. Eğitim Planlaması. A.Ü. Eğitim Fak. Yay. 68, Ankara 1977.
- ALEMDAR, Korkmaz. "TRT'nin Geçirdiği Aşamalar Üzerine Bazı Görüşler", İletişim Der., AİTİA Gazetecilik ve Halkla İlişkiler Y.O. 1981/1.
- ALKAN, Cevat, Açık Üniversite, Ankara 1981.
- ALKAN, Cevat, Radyo ve Televizyonun Diğer Eğitim Ortamları ile Birlikte Kullanılması. Ankara 1979 (Çoğaltma)
- AÖF. Açıköğretim Fakülteniz ve Siz. Eskişehir Anadolu Ün. AÖF, 1984.
- AÖF, 1984-1985 Öğretim Yılı Öğrenci Kılavuzu. Eskişehir Anadolu Ün. 1984.
- AÖF, Radyo İngilizce Program Metinleri.
- AVCI, Nabi (Çev.) Uzaktan Eğitimde Yazılı Malzeme. Anadolu Ün. AÖF Yay. 29, Eskişehir 1984.
- AZİZ, Aysel. Radyo ve Televizyonla Eğitim. AÜ. Eğ. Fak. Yay. No: 2, Ankara 1982.
- AZİZ, Aysel. Radyo ve Televizyona Giriş. AÜ SBF BYYO Yay. No: 4, Ankara 1976.
- AZİZ, Aysel. Toplumsallaşma ve Kitleleşme İletişim. AÜ BYYO Yay. No: 2, Ankara 1982.

- AZİZ, Aysel. "Yetişkin Eğitimi ve Okuma Yazma Seferberliği"
Eğitim ve Bilim. Sayı: 31, Mayıs 1981.
- AZİZ, Aysel. "Yeni TRT Yasası" Ank. Ün. SBF Dergisi, Cilt:
XXVII, No.4'den Ayrı Bası.
- AZİZ, Aysel. "Radyo Programcılığı" Ders Notları, BYYO 1979-80
Ders Yılı, (Çoğaltma).
- AZİZ, Aysel. "2954 Sayılı TRT Yasası", Anne İdaresi Dergisi.
Cilt 17, Say.1 TODAI Ens. Yay. Ankara Mart 1984.
- AZİZ, Aysel. "Radyo ve Televizyon İzleyici Araştırmaları",
AÜ SBF BYYO Yıllık, 1974-1976 Ankara, 1977.
- BALPINAR, Zülal; M.L.SMITH, English. AÖF Ders Kitapları
- BARAZ, Turhan. Uzaktan Öğretim İlkelerinin Edebiyat Öğreti-
mine Uygulanması. Basılmamış Doktora Tezi, Ocak 1985.
- BÜYÜKERŞEN, Yılmaz. Türk Eğitim Sistemi ve Yüksek Öğrenim
Talep Fazlası Karşısında Türkiye İçin Bir Model Önerisi.
DPT ve EİTİA Pilot Projesine Ait Rapor. 1978 (Çoğaltma).
- ÇİLENTİ, Kâmuran. Eğitim Teknolojisi. Kadioğlu Mat. Ankara
1979.
- DPT (Devlet Planlama Teşkilatı) Beşinci Beş Yıllık Kalkınma
Planı. (1985-1989). Yayın No: DPT 1974.
- ERYAŞAR, Güler. Milli Eğitim Bakanlığı, Film-Radyo-Televizyon
İle Eğitim Merkezi. Ankara (Çoğaltma)
- GERAY, Cevat. Halk Eğitimi. AÜ Eğitim Fak. Yay. No: 73.
Ankara 1978.

- GERAY, Cevat. "Yaykur Uygulaması" AÜ SBF BYYO Yıllık.
1974-1976. Ankara 1977.
- GÖKDAĞ, Dursun. Uzaktan Öğretimde Basılı Materyaller. (AÖF
Örneği). Basılmamış Doktora Tezi, Eskişehir 1985.
- HAWKRIDGE, David. "Eğitim Teknolojisinin Bugünkü Durumu ve
Geleceği. Çev: Lütfi Özbilgin. Eğitim ve Bilim.
Eylül 1984, Sayı: 51.
- HIZAL, Alişan. Uzaktan Öğretim Süreçleri ve Yazılı Gereçler.
Ankara Ün. Eğitim Bilimleri Fak. Yayınları No: 122
Ankara 1983.
- KOCABAŞOĞLU, Uygur. Şirket Telsizinden Devlet Radyosuna.
AÜ SBF Yay. No: 442. Ankara 1980.
- KÖKSAL, Ülker A. "Kitle İletişim Araçlarının Yaygın Eğitim
Açısından Kullanılması Konusunda Bazı Görüşler."
Türkiye'de Yaygın Eğitim (Seminer Tebliğleri). EİTİA
Yay. No: 138/84, Eskişehir 1975.
- MOLES, Abraham A. Kültürün Toplumsal Dinamiği. Çev: Nuri
Bilgin. Ege Ün. Edebiyat Fak. Yay. No: 21, İzmir 1983.
- OSKAY, Ünsal. Toplumsal Gelişmede Radyo ve Televizyon.
AÜ SBF BYYO Yay. No: 5, Ankara 1978.
- OSKAY, Ünsal. Kitle Haberleşme Teorilerine Giriş (Seçilmiş
Parçalar). AÜ SBF Yay. No: 281, Ankara 1973.
- ÖNGÖREN, Mahmut Tali. "Kitle Haberleşme Araçları ile Eğitim
Planı İçinde Radyo ve Televizyonun Yeri" AÜ SBF BYYO
Yıllık. 1973.

- ÖZAKMAN, Turgut. Radio Notları. Ayyıldız Mat. A.Ş. Ankara 1969.
- ÖZDAMAR, Necmettin. "Eğitim Teknolojisi ve Eğitimde Radyo-Televizyon", Mesleki ve Teknik Öğretim Dergisi. Sayı: 278, 279, 280, 281, 282, 284.
- ÖZDİL, İlhan. (Çev) Görsel-İşitsel Araçlar. Öğretmen Kitapları No: 145, İstanbul 1979.
- ÖZDİL, İlhan ve Diğerleri. Uzaktan Öğretimin Evrensel Çerçevesi ve Türk Eğitim Sisteminde Uzaktan Öğretimin Yeri. MEB FRTEM Ankara.
- ÖZDİL, İlhan. "Uzaktan Öğretim" Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sinema-TV, 1983-1984 Öğretim Yılı Ders Notları.
- ÖZDİL, İlhan. "Yetişkinlerin Uzaktan Eğitimi Üzerine Açık Üniversite Konferansı", Eğitim ve Bilim. Mart 1982, Sayı: 36.
- PERRATON, Hilary. "Uzaktan Öğretim Üzerine Bir Kuram Denemesi" Çev: Lütfi Özbilgin. Eğitim ve Bilim. Eylül 1983, Sayı: 45.
- PETER, Otta. "Uzaktan Eğitimde Öğretim Yöntemleri" Çev: Cevat Alkan. Çağdaş Eğitim. Ocak 1982. Sayı: 63.
- TAŞER, Cengiz. Radyonun Organizasyonu ve Üzerkliği. TRT Basılı Yayınlar Müdürlüğü, Yay. No: 5, Ankara 1969.

TOKGÖZ, Oya. Türkiye ve Ortadoğu Ülkelerinde Radyo-Televizyon Sistemleri. AÜ SBF Yay. No: 363. Ankara 1972.

TRT Radyo Ne Zaman Niçin Nasıl Kullanılır. TRT Merkez Program Dairesi Başkanlığı Servis Yay. Sayı: 2, Ankara 1964.

TRT Ülkemizin İçinde Bulunduğu Durum, Sorunlar ve IV. Beş Yıllık Kalkınma Planının Bu Sorunlara Yaklaşım Biçiminin 1980 Genel Yayın Planı Açısından Görünümü. Program Planlama Dairesi, Yay. No: 6, Ankara 1979.

TRT Türkiye Radyo-Televizyon Kurumu Kanunu. (359)

TRT 1985 Genel Yayın Planı. Basılı Yayınlar Müdürlüğü Yayınları, Yayın No: 197, Ankara.

ÜNSAL, Hüsamettin. Radyo-Televizyon Yazarlığı. Yardımcı Ders Notları, Ege Ün. BYYO İzmir 1983 (Çoğaltma).

VURAL, Sacide. YAYKUR Açık Yüksek Öğretim Okulu Öğrencilerinin Başarı ve Başarısızlıklarını Etkileyen Bazı Faktörlere İlişkin Bir Araştırma. Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 1978.